

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องผลของการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพที่มีต่อความตั้งใจกระทำพฤติกรรม จริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบในงานวิจัย โดยนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. การพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์
2. พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม
4. ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมของนักศึกษาพยาบาล
5. การปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพในนักศึกษาพยาบาล
  - 5.1 ค่านิยมกับการดำรงชีวิต
  - 5.2 ค่านิยมกับการประกอบวิชาชีพ
    - 5.2.1 ค่านิยมวิชาชีพ
    - 5.2.2 การประกอบวิชาชีพบนพื้นฐานของค่านิยม
  - 5.3 แนวคิดและทฤษฎีการปลูกฝังค่านิยม
  - 5.4 วิธีการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพในนักศึกษาพยาบาล
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์

จริยธรรมเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ตึงาม ถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคม จริยธรรมจะมีได้ต้องปลูกฝังฝึกหัด โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรมลงในใจก่อน (บุญมี แท่นแก้ว , 2539 : 168) การพัฒนาจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวของผู้ประกอบวิชาชีพ จำเป็นต้องมีการพัฒนาตั้งแต่บุคคลเริ่มเข้าสู่วิชาชีพ คือ ตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล เพราะ จริยธรรมของบุคคลจะเจริญงอกงามไปพร้อมกับสติปัญญา (สิวลี ศิริไล 2527)

การพัฒนาสมรรถนะทางจริยธรรมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อวิชาชีพพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลต่างเห็นความสำคัญและพยายามที่จะพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพมาโดย

ตลอด จากกาวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนด้านจริยธรรมในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สามารถเสนอภาพการจัดการเรียนการสอนด้านจริยธรรมในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตหรือเทียบเท่า ของสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศ จำนวน 36 แห่ง จำแนกเป็นสถาบันการศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจำนวน 6 แห่ง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 21 แห่ง สังกัดสถาบันเอกชน จำนวน 6 แห่ง และสังกัดอื่น ๆ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กรุงเทพมหานคร และสภาการศึกษาไทย จำนวน 3 แห่ง สรุปผลได้ดังนี้ (เขาวลัษณ์ บรรจงปฐ และคณะ , 2536)

1. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทุกสถาบันมีการกล่าวถึงจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. หลักสูตร ส่วนใหญ่มีการจัดวิชาเฉพาะด้านจริยธรรมโดยตรงในหมวดวิชาชีพพื้นฐาน จำนวน 2 หน่วยกิต สอนเต็ม 32 ชั่วโมง ส่วนชั้นปีที่สอนจะแตกต่างกันไป ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึง 4 นอกจากนี้ยังจัดไว้ในหมวดวิชาชีพพร้อมกับหมวดวิชาชีพพื้นฐานทั่วไป 1 - 4 รายวิชา จำนวนหน่วยกิตระหว่าง 1 - 4 หน่วยกิต เวลาในการสอนระหว่าง 1 - 26 ชั่วโมง และสอนในชั้นปีที่แตกต่างกันไปตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 - 4 สำหรับชื่อวิชาเรียกแตกต่างกันไป เช่น จริยศาสตร์ทางการพยาบาล จริยธรรมวิชาชีพพยาบาล นิเทศวิชาชีพ และ จริยศาสตร์ทางการพยาบาล เป็นต้น
3. วิธีจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็นแบบบรรยาย อภิปรายร่วมกับการเน้นปัญหาศึกษาด้วยตนเอง บทบาทลมนมติ จัดนิทรรศการและสัมมนา ตามลำดับ

วิธีการสอดแทรกมักเป็นการยกตัวอย่างสถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริง การประเมินผล ส่วนใหญ่ใช้วิธีวัดผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ร่วมกับการทำรายงาน และสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาและประเมินผลผู้สอน
4. ด้านการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา โดยการส่งแบบสอบถามไปยังผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ผลการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมพบว่า อยู่ในระดับปานกลางร่วมกับต้องปรับปรุง และพฤติกรรมอยู่ในระดับดีในปริมาณใกล้เคียงกัน
5. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เกือบทุกสถาบันมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่
  1. บรรยาย อบรม อภิปราย
  2. ฝึกปฏิบัติธรรม
  3. กิจกรรมสำหรับนักศึกษาใหม่
  4. การปฐมนิเทศ ปัจฉินิเทศ
  5. กิจกรรมสำคัญในวันทางศาสนา
  6. ใ้วาที ตอบปัญหาธรรมะ เสนอบทความ

7. กิจกรรมในพิธีต่าง ๆ ทางวิชาชีพ เช่น การไหว้ครู มอบหมวก
8. การประกวดความประพฤตินักศึกษา
9. กิจกรรมกีฬา
10. ทักษะศึกษา นำเพื่อบริประโยชน์ทั้งในและนอกสถาบัน

6. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้านจริยธรรม คือ ขาดแคลนอาจารย์ นักศึกษาในชั้นเรียนจำนวนมาก หน่วยกิตน้อย เนื้อหามาก การประเมินผลไม่ครอบคลุม

7. การพัฒนาหลักสูตร สถาบันการศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่เห็นว่าต้องระบุให้มีวิชาการ พัฒนาจริยธรรมวิชาชีพหรือ จริยธรรมไว้ชัดเจน และควรปลูกฝังเนื้อหาและสอดแทรกด้านจริยธรรม ในวิชาการพยาบาลทุกวิชา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

การพัฒนาจริยธรรมจึงเป็นเรื่องของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันกระทำ ทุกคนล้วนมีส่วนเป็นรูปแบบจริยธรรมจากการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (ฟาริดา อิบราฮิม , 2536 : 123) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาจริยธรรม การเป็นแบบอย่างที่ดี และส่งเสริมผู้ประพฤติดีเด่นด้านจริยธรรมในเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกัน จะช่วยให้การพัฒนาจริยธรรมของวิชาชีพพยาบาลประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น จริยธรรมเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังกันมาตั้งแต่เด็ก จากครอบครัวโรงเรียน และสถาบันอุดมศึกษา เมื่อมีการเรียนวิชาชีพก็ต้องปลูกฝังจริยธรรมวิชาชีพ (อำไพ สุจริตกุล, 2525) Thompson and Thompson (1989) กล่าวว่า การสอนจริยธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพยาบาล จะต้องสอนและแสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง จากครู และผู้ร่วมงาน การสอนจริยธรรมต้องมีเนื้อหาพิเศษ ซึ่งในแต่ละเนื้อหาจะมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนการสอนและเนื้อหาที่ต้องการพัฒนา ซึ่งมีการเสนอรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมไว้ดังนี้ (Thompson and Thompson ,1989 ; Fry, 1994)

1. การบรรยายและการใช้โสตทัศนูปกรณ์ เหมาะสำหรับการนำเสนอทฤษฎีทางจริยธรรม การอภิปรายปัญหาชีวิตจากประสบการณ์ของนักศึกษา ประสบการณ์โดยทั่วไปที่ร่วมกันอภิปรายระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ที่สามารถอภิปรายเข้ากับหลักทฤษฎีทางจริยธรรมเป็นการให้นักศึกษาเรียนรู้จากสิ่งที่รู้จักไปสู่สิ่งที่ไม่รู้จักจะทำให้คนมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงขึ้น

2. การประชุมปรึกษาในคลินิก จะสอนเกี่ยวกับการเสนอประเด็นทางจริยธรรมในการพยาบาล ผู้ป่วย เช่น การสิ้นสุดการรักษา โดยประเด็นในการอภิปรายจะเกี่ยวข้องกับจริยธรรม กฎหมาย สังคม บทบาทของแพทย์และพยาบาลการตัดสินใจที่จะเกี่ยวข้องกับการรักษา และนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นสถานการณ์จริงบนหอผู้ป่วย

3. การเสนอการศึกษาเฉพาะกรณี ผู้สอนต้องมีประสบการณ์ในคลินิก มีความรู้เรื่อง

จริยธรรม อาจารย์ควรเป็นผู้เลือกกรณีศึกษาให้นักศึกษาทำการศึกษาในประเด็นปัญหาทางจริยธรรม ค่านิยมของผู้ป่วย และค่านิยมของพยาบาลจะนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจ ทำให้นักศึกษาเรียนรู้บทบาทที่ถูกต้องที่ควรปฏิบัติ แล้วนำกรณีและการตัดสินใจปฏิบัติมาเสนอต่อกลุ่ม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล

4. การตรวจเยี่ยมผู้ป่วยในประเด็นทางจริยธรรม วิธีนี้จะเน้นประเด็นทางจริยธรรมในการดูแลผู้ป่วยมากกว่าการวินิจฉัยและรักษาสุขภาพ การสอนพิจารณาประยุกต์การเสนอกรณีศึกษาโดยศึกษาผู้ป่วยหลายคนมากกว่าคนเดียว และผู้ป่วยมีโอกาสเสนอความคิดเห็นขณะเยี่ยมตรวจ ผู้สอนมีบทบาทในการสรุปประเด็นปัญหา การสอนลักษณะนี้มีข้อดี คือเพิ่มทักษะทางจริยธรรม ทักษะความสามารถการตัดสินใจที่ต้องเผชิญ สามารถลดความตึงเครียดที่นักศึกษาต้องเผชิญ และปฏิบัติ

5. การสอนการกระจ่ายค่านิยม คือกระบวนการที่จะส่งเสริมให้บุคคลค้นพบเอกลักษณ์ค่านิยมของตนเองได้แก่ ความเชื่อ ความสวยงาม ความคิดที่มีค่า เป้าหมาย และพฤติกรรมของตน ซึ่งการกระจ่ายค่านิยมจะทำให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ เลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่าสำหรับตนเอง ทำโดยการอภิปรายกลุ่มในประเด็นที่กำหนดให้แต่ละคน เปิดเผยค่านิยมของตนที่แตกต่างออกไป ช่วยให้บุคคลเข้าใจผู้อื่นและมองเห็นค่านิยมที่ตนเองชื่นชอบอย่างชัดเจน ทำได้โดยสะท้อนการตอบสนองของบุคคลจากผู้รับบริการ หรืออภิปรายความเชื่อทางสุขภาพของผู้ป่วยตามลักษณะวัฒนธรรมหรือกลุ่มอายุมากกว่านักศึกษา

6. การสอนโดยใช้วรรณกรรม Stowe and Igo (1996) เสนอวิธีการสอนผสมผสานศิลปะและวรรณกรรมเข้าไปในหลักสูตรพยาบาล ได้แก่ การเรียนการสอนโดยให้อ่านนวนิยาย เรื่องสั้น โคลงกลอน ชมการแสดง ลักษณะการเรียนการสอนนี้กระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาหาวิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ การตัดสินใจแบบใหม่ และช่วยให้เกิดความเมตตา กรุณา เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจตนเองและโลก ซึ่งจะทำให้นักศึกษารู้สึกมีความสุข ยินดี และผ่อนคลาย

ซึ่งในการสอนจริยธรรมนั้น Thompson เห็นว่าควรทำให้นักศึกษาค้นพบค่านิยมของตนเอง ก่อนการสอนทางด้านวิชาชีพ สำหรับเนื้อหาการสอนนั้นนักศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในวิชาด้านทฤษฎีและวิชาด้านการพยาบาล ควรประยุกต์สอนจริยธรรมทั่วไป โดยอาจใช้สถานการณ์จากประสบการณ์ในอดีต ปัญหาเรื่องความซื่อสัตย์ ความยุติธรรมและสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลโดยนำมาแลกเปลี่ยน ร่วมกันอภิปรายและตัดสินใจ ส่วนนักศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 4 ควรมีลักษณะการประยุกต์ซึ่งเน้นหลักการของจริยธรรม และประเด็นทางจริยธรรม

การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง จริยธรรมในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์นั้น มีแนวปฏิบัติหลายรูปแบบด้วยกัน ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ มีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละสถาบัน ทั้งนี้เพราะมีการจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร สำหรับวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกระทรวง

สาธารณชนสูงนั้น พบว่ามีการสอนในวิชาปรัชญา จริยศาสตร์ จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล วิชาพัฒนาทางการพยาบาล ในแต่ละวิชาจะมีเนื้อหาสาระมากน้อยแตกต่างกันไป การจัดเนื้อหาไม่มีการเน้นการพัฒนาที่ชัดเจน (สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข , 2537) และจากผลการสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนทางจริยธรรมทางการพยาบาลนั้น ไม่พบรายงานว่ามีส่งเสริมหรือพัฒนาจริยธรรมในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติแต่อย่างใด นอกจากนี้การจัดกิจกรรมหรือวิธีการเสริมสร้าง จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพแก่นักศึกษานั้น มักเป็นเรื่องอิสระของผู้สอนแต่ละคนที่จะนำมาปฏิบัติ ซึ่งขึ้นกับความสามารถของผู้สอนแต่ละคน (ชุดิมา ปัญญาพินิจนุจร , 2540)

1.1 การพัฒนาจริยธรรมวิชาชีพในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

จริยธรรมเป็นหลักแห่งความประพฤติที่งดงาม ผู้มีจริยธรรมย่อมเป็นที่ต้องการของคนในสังคม จริยธรรมในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล เป็นสิ่งสำคัญในการให้บริการแก่สังคม แต่การที่บุคคลจะมีจริยธรรมมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูและพื้นฐานทางครอบครัว และการได้รับการปลูกฝังและสอดแทรกจริยธรรมพื้นฐานจากโรงเรียน (อ่าไพ สุจริตกุล , 2525) ในวิชาชีพการพยาบาล นักศึกษาพยาบาลจะได้รับการปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วิชาชีพ แต่เดิมการศึกษาพยาบาลมุ่งให้ความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงาน เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม แต่จากวิวัฒนาการในด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ และเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ส่งผลให้เนื้อหาวิชามากขึ้นด้วย ทำให้การเรียนการสอนจริยธรรมถูกเบียดบังเวลาไป ถึงแม้ว่าจะมีการจัดรายวิชาที่กล่าวถึงจริยธรรมโดยตรงในหมวดวิชาชีพพื้นฐาน และรายวิชาอื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับจริยธรรม เช่น วิชาพัฒนาการการพยาบาล วิชาปรัชญา รวมถึงสอดแทรกในวิชาการพยาบาลต่าง ๆ แต่จากการศึกษาถึงคุณลักษณะด้านจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษามีคุณลักษณะทางจริยธรรมอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่พึงประสงค์หลายด้าน (สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข , 2536) จึงจำเป็นต้องมีการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมในนักศึกษาพยาบาลโดยการสอดแทรกในการจัดกิจกรรมนักศึกษาหรือกิจกรรมนอกหลักสูตร ซึ่งเป็นการจัดเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทางจริยธรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ แก่นักศึกษา ทั้งในและนอกชั้นเรียน (วีทอง ล้อทอง , 2535)

กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดและสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจ และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนนอกเหนือจากหลักสูตรปกติ ไม่มีการให้คะแนนทางวิชาการ และผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามความสมัครใจ (ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และ วันนอร์ มะทา , 2528) กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนา

จริยธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนั้น มีหลายรูปแบบ หลายกิจกรรมที่นักศึกษาสามารถจะเข้าร่วมได้ตามความสมัครใจ เช่น การบรรยาย อบรมต่าง ๆ การฝึกปฏิบัติธรรม กิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมกีฬา เป็นต้น กล่าวได้ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น สามารถก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม ในหลายด้าน เช่น ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี การเคารพสิทธิผู้อื่น ฯลฯ แต่ในสภาพความเป็นจริง กิจกรรมเสริมหลักสูตรยังไม่สามารถก่อให้เกิดคุณลักษณะทางจริยธรรมได้มากพอ จากการประชุมพยาบาลศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 2 (2536) สรุปปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตด้านจริยธรรมไว้ว่า นักศึกษายังขาดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม มีเวลาน้อย ไม่เห็นความสำคัญ และรู้สึกอายเพื่อนในการแสดงออกในการทำความดี อีกทั้งอาจารย์มีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย ส่วนหนึ่งของกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น นักศึกษาต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง จากข้อมูลต่าง ๆ ที่อาจารย์จัดเตรียมไว้ให้ หรือกิจกรรมที่จัดให้เข้าร่วม โดยไม่เป็นตามความสมัครใจ ไม่กระตุ้นการเรียนรู้และความสนใจของนักศึกษา อาจารย์ไม่ได้เข้าร่วมหรือดูแลในกิจกรรมนั้น ๆ ตลอด การแนะนำหรือชี้ให้เห็นในสิ่งที่เหมาะสม ดีงามและประโยชน์ ไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักศึกษาทำกิจกรรมตามความพอใจของตน และบางครั้งนักศึกษามีความเบื่อหน่าย และเหน็ดเหนื่อยในการร่วมกิจกรรม เนื่องจากต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ในการร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษานั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

2. พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล

ในวิชาชีพการพยาบาล จริยธรรมมีความสำคัญมากเพราะช่วยให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือจากผู้ให้บริการ ซึ่งหมายถึงการยอมรับนับถือจากสังคมนั่นเอง (ทิพาทันท์ ศศิธรเวชกุล , 2541 : 25) ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลจึงได้รับการคาดหวังจากสังคมว่า จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์โดยเฉพาะผู้เจ็บป่วย (Magnussen ,1994 : 9) ถ้าผู้ประกอบวิชาชีพอันได้แก่ตัวพยาบาลเอง ขาดหลักจริยธรรมย่อมไม่สามารถสร้างความเชื่อถือ ยกย่อง และไว้วางใจให้เกิดขึ้นในจิตใจผู้ป่วยและสังคมได้ จริยธรรมจึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับในความหมายที่ว่า การรู้ว่าจะอะไรควรทำ ไม่ควรทำในบางโอกาส บางสถานการณ์ โดยใช้เหตุผลและวิจารณญาณเพื่อแก้ปัญหาอันไม่ขึ้นกับอารมณ์ส่วนตัว และเป็นผลจากการได้รับการปลูกจิตสำนึก (สมคิด อิศระวัฒน์, 2535 ; สิวลี ศิริไล, 2537)

พฤติกรรมที่บ่งชี้ในควมามีจริยธรรมของบุคคลนั้น มีความเข้าใจในเหตุผล ความถูกต้อง ด้งาม สามารถตัดสินใจแยกแยะความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด มีความศรัทธา เลื่อมใส เกิดความ นิยมยินดีที่จะรับและนำจริยธรรมเข้ามาปฏิบัติ (สมคิด อิศระวัฒน์, 2535 : 94)

2.1 พฤติกรรมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล

พฤติกรรมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล อาจพิจารณาได้ 2 ประการ คือ

1. ในฐานะพยาบาลวิชาชีพที่พึงปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. ในฐานะสมาชิกของสังคมที่ต้องประพฤติปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมและค่านิยม ที่สำคัญของตน เพื่อให้เกิดผลดีและเกิดประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม

จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพ การงานแต่ละอย่าง กำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก (พจนานุกรมฉบับราช บัณฑิตยสถาน , 2530 : 215)

จรรยาบรรณจึงเป็นหลักความประพฤติของบุคคลในแต่ละกลุ่มอาชีพ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จิตใจให้มีคุณธรรมและจริยธรรม สำหรับจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลของไทยนั้น สมาคม พยาบาลแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะดำรงไว้ ซึ่งเอกลักษณ์และมาตรฐานของวิชาชีพให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมมากที่สุด ได้กำหนด จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (ละออ หุตางกูร, 2536 : 360 -363)

จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2528

จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อประชาชน

1. พึงประกอบวิชาชีพด้วยความมีสติ ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็น มนุษย์
2. ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา และสถานภาพของบุคคล
3. ละเว้นการปฏิบัติที่มีอคติ และการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตน
4. พึงเก็บรักษาเรื่องส่วนตัวของผู้รับบริการไว้เป็นความลับ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของ ผู้นั้น หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมาย
5. พึงปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการวินิจฉัยและแก้ปัญหา
6. พึงปกป้องภัยอันตรายที่จะมีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อสังคมและประเทศชาติ

1. พึงประกอบกิจวิชาชีพให้สอดคล้องกับนโยบายอันยังประโยชน์แก่สาธารณชน
2. พึงรับผิดชอบร่วมกับประชาชนในการริเริ่ม สนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดสันติสุข และยกระดับคุณภาพชีวิต
3. พึงอนุรักษ์และส่งเสริมศิลป วัฒนธรรมประจำชาติ
4. พึงประกอบวิชาชีพโดยมุ่งส่งเสริมความมั่นคงของชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์

จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อวิชาชีพ

1. พึงตระหนักและถือปฏิบัติในหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามหลักการแห่งวิชาชีพ
2. พัฒนาความรู้และวิธีปฏิบัติให้ได้มาตรฐานแห่งวิชาชีพ
3. พึงศรัทธา สนับสนุน และให้ความร่วมมือในกิจกรรมแห่งวิชาชีพ
4. พึงสร้างและธำรงไว้ซึ่งสิทธิอันชอบธรรมในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล
5. พึงเผยแพร่ชื่อเสียงและคุณค่าแห่งวิชาชีพให้เป็นที่ปรากฏแก่สังคม

จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ประกอบวิชาชีพอื่น

1. ให้เกียรติ เคารพในสิทธิของผู้ร่วมวิชาชีพและผู้อื่น
2. เห็นคุณค่าและยกย่องผู้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์สาขาต่าง ๆ
3. พึงรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงาน ทั้งภายในและภายนอกวิชาชีพ
4. ยอมรับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และชักนำไปประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง
5. พึงอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือแก่ผู้ร่วมงานในการปฏิบัติภารกิจอันชอบธรรม
6. ละเว้นการส่งเสริมหรือปกป้องผู้ประพฤติผิด เพื่อผลประโยชน์แห่งตน หรือผู้กระทำการนั้น ๆ

จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อตนเอง

1. ประพฤติตนและประกอบกิจแห่งวิชาชีพให้ถูกต้องตามกฎหมาย
2. ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ
3. ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในด้านการประกอบกิจแห่งวิชาชีพและเรื่องส่วนตัว
4. ใฝ่รู้ พัฒนาความคิดให้กว้างและยอมรับการเปลี่ยนแปลง

5. ประกอบกิจแห่งวิชาชีพด้วยความเต็มใจและเต็มกำลังความสามารถ
6. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยินดี รอบรู้ เชื้อมั่น และมีวิจารณญาณอันรอบคอบ

นอกจากจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่เป็นหลักประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมการพยาบาล ของพยาบาลแล้ว ข้อบังคับสภาการพยาบาลก็เป็นหลักสำคัญอีกอันหนึ่งที่เป็นแนวทางประพฤติ ปฏิบัติการพยาบาลและพฤติกรรมจริยธรรมการพยาบาล ที่พยาบาลควรยึดถือปฏิบัติ ซึ่งมีสาระ สำคัญดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา , 2530 อ้างถึงใน จินตนา ยูนิพันธุ์ และอรพรรณ ลือบุญธวัชชัย , 2540 : 17 - 22)

ข้อบังคับสภาการพยาบาล

ว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2530

หมวด 1 หลักทั่วไป

ข้อ 1 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ย่อมดำรงตนให้สมควรในสังคมโดยธรรม และเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง

ข้อ 2 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ย่อมประกอบวิชาชีพด้วยเจตนาดี โดยไม่ คำนึงถึงฐานะ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สังคม หรือลัทธิการเมือง

ข้อ 3 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ย่อมไม่ประพฤติหรือกระทำการใด ๆ อัน อาจเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

หมวด 2 การประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

ส่วนที่ 1 การปฏิบัติต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ

ข้อ 4 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชา ชีพการพยาบาลหรือการผดุงครรภ์ ด้วยการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพแก่ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ โดยไม่เรียกรับเงินจ่าง ราววัลพิเศษ นอกเหนือจากค่าบริการที่ควรได้รับตามปกติ

ข้อ 5 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่จงใจหรือชักชวนผู้ใดให้มารับบริการการพยาบาล หรือการผดุงครรภ์ เพื่อประโยชน์ของตน

ข้อ 6 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ให้หรือรับผลประโยชน์เป็นค่าตอบแทนเนื่องจากการรับหรือส่งผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ เพื่อรับบริการทางการพยาบาลหรือการผดุงครรภ์

ข้อ 7 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการโดยสุภาพ และปราศจากการบังคับขู่เข็ญ

ข้อ 8 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่หลอกลวงผู้ป่วยหรือผู้รับบริการให้หลงเข้าใจผิด เพื่อประโยชน์ของตน

ข้อ 9 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยและความเปลี่ยนแปลงของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ

ข้อ 10 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่สั่งใช้ หรือสนับสนุนการใช้ยาตำราลับ รวมทั้งใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์อันไม่เปิดเผยส่วนประกอบ

ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ออกไปรับของอันเป็นเท็จโดยเจตนา หรือให้ความเห็นโดยไม่สุจริตในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับวิชาชีพของตน

ข้อ 12 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการที่ตนทราบมา เนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ หรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่

ข้อ 13 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในระยะอันตรายจากการเจ็บป่วยเมื่อได้รับการขอร้อง และตนอยู่ในฐานะที่จะช่วยได้

ข้อ 14 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ประกอบกิจการในทางสาธารณะ

หรือสถานที่สาธารณะ เว้นแต่ในเหตุฉุกเฉินในการปฐมพยาบาล หรือในการปฏิบัติหน้าที่การงานของกระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่น ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาหรือสภากาชาดไทย

ข้อ 15 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ใช้หรือสนับสนุนให้มีการประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ การประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือประกอบโรคศิลปะโดยผิดกฎหมาย

ข้อ 16 ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง จะทำการผดุงครรภ์ได้แต่เฉพาะรายที่มีครรภ์ปกติและคลอดอย่างปกติ ตลอดจนการพยาบาลมารดาและทารก

ในรายที่มีครรภ์ผิดปกติ หรือคลอดผิดปกติ ถ้าไม่สามารถหาผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมมาทำการคลอดได้ภายในเวลาอันสมควร และเห็นประจักษ์ว่า ถ้าละเลยไว้จะเป็นอันตรายแก่มารดา หรือทารก ก็ให้ทำคลอดในรายเช่นนั้นได้ แต่ห้ามมิให้ใช้คีมสูง หรือทำการผ่าตัดในการคลอด หรือฉีดยารัดมดลูกก่อนคลอด

ข้อ 17 ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ชั้นสอง จะทำการผดุงครรภ์ได้เฉพาะรายที่มีครรภ์ปกติและคลอดอย่างปกติ ตลอดจนมารดาและทารก

ข้อ 18 ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ จะต้องใช้ยาทำลายและป้องกันกาติดเชื้อสำหรับหยอดตาหรือป้ายตาทารกเมื่อคลอดแล้วทันที

ข้อ 19 ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ จะต้องบันทึกการรับฝากครรภ์และการทำคลอดทุกรายลงในสมุดบันทึกการผดุงครรภ์ ตามแบบของสภากาชาดไทย และต้องรักษาสมุดนั้นไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ 20 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลจะให้ยาผู้ป่วยได้เฉพาะผู้ที่ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะซึ่งเป็นผู้บำบัดโรคได้สั่งไว้ หรือเมื่อเป็นการปฐมพยาบาล

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติต่อผู้ร่วมวิชาชีพ

ข้อ 21 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พึงยกย่องให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน

ข้อ 22 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ทับถมให้ร้าย หรือกลั่นแกล้งกัน

ข้อ 23 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ชักจูงผู้ป่วยหรือผู้รับบริการของผู้อื่น มาเป็นของตน

ส่วนที่ 3 การปฏิบัติต่อผู้ร่วมงาน

ข้อ 24 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พึงยกย่องให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน

ข้อ 25 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่ทับถมให้ร้าย หรือกลั่นแกล้งผู้ร่วมงาน

ข้อ 26 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พึงสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพของผู้ร่วมงาน

ส่วนที่ 4 การทดลองต่อมนุษย์

ข้อ 27 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ผู้ทำการทดลองต่อมนุษย์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกทดลองและต้องพร้อมที่จะป้องกันผู้ถูกทดลองจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการทดลองนั้น ๆ

ข้อ 28 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องปฏิบัติต่อผู้ถูกทดลองเช่นเดียวกับปฏิบัติต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ตามส่วนที่หนึ่งโดยอนุโลม

ข้อ 29 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องรับผิดชอบต่ออันตรายหรือผลเสียหายเนื่องจากการทดลองที่บังเกิดต่อผู้ถูกทดลอง อันมิใช่ความผิดของผู้ถูกทดลองเอง

หมวด 3

การโฆษณาการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

ข้อ 30 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่โฆษณาใช้ จ้าง หรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณาการประกอบวิชาชีพการพยาบาล หรือการผดุงครรภ์ ความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพของตน

ข้อ 31 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่โฆษณาใช้ จ้าง หรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณาการประกอบวิชาชีพการพยาบาล หรือการผดุงครรภ์ ความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพของผู้อื่น

ข้อ 32 การโฆษณาตามข้อ 30 และ ข้อ 31 อาจกระทำได้ในกรณีต่อไปนี้

1. การแสดงผลงานในวารสารวิชาการ หรือการประชุมวิชาการ
2. การแสดงผลงานในหน้าที่ หรือการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ
3. การแสดงผลงาน หรือความก้าวหน้าทางวิชาการเพื่อการศึกษาของมวลชน
4. การประกาศเกียรติคุณเป็นทางการ โดยสถาบันวิชาการ สมาคม หรือมูลนิธิ

ทั้งนี้ต้องละเว้นการแสวงหาประโยชน์ที่จะเกิดต่อการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ส่วนบุคคล

ข้อ 33 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ อาจแสดงข้อความเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ของตน ที่สถานที่ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือสำนักงาน ได้เพียงข้อความเฉพาะเรื่องต่อไปนี้

1. ชื่อ ชื่อสกุล และอาจมีคำประกอบชื่อได้เพียงคำอภิไธย ตำแหน่งทางวิชาการ ฐานันดรศักดิ์ ยศ และบรรดาศักดิ์เท่านั้น
2. ชื่อปริญญา วุฒิบัตร หรือหนังสืออนุมัติ หรือหนังสือแสดงคุณวุฒิอย่างอื่น ซึ่งตนได้รับมาโดยถูกต้องตามกฎหมายของสภาการพยาบาล หรือสถาบันนั้น ๆ
3. สาขาของวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์
4. เวลาทำการ

ข้อ 34 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ อาจแจ้งความการประกอบวิชาชีพการ

พยาบาลและการผดุงครรภ์ เฉพาะการแสดงที่อยู่ ที่ตั้งสำนักงาน หมายเลขโทรศัพท์ และหรือข้อความที่อนุญาตใน ข้อ 33 เท่านั้น

ข้อ 35 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ผู้ทำการเผยแพร่หรือตอบปัญหาทางสื่อมวลชน ถ้าแสดงตนว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องไม่แจ้งสถานที่การประกอบวิชาชีพส่วนตัวเป็นทำนองการโฆษณา และต้องไม่มีการแจ้งความตามข้อ 34 ในที่เดียวกัน หรือ ขณะเดียวกันนั้นด้วย

ข้อ 36 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องระมัดระวังตามวิสัยที่พึงมิให้การประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ของตนเผยแพร่ออกไปในสื่อมวลชนเป็นทำนองโฆษณาความรู้ความสามารถ

หมวด 4 ปกติกะ

ข้อ 37 ในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ต้องแสดงใบอนุญาตของตนไว้ในที่เปิดเผย ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือสำนักงาน

ข้อ 38 ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ และผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ผู้ใดย้ายประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือสำนักงาน หรือย้ายที่อยู่ ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อเลขาธิการสภาการพยาบาล ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่ย้าย

ในการแจ้งย้ายให้แจ้งบ้านเลขที่ ชื่อสถานที่ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือสำนักงาน หรือชื่อหมู่บ้าน ซอย ถนน ตำบล หรือแขวง อำเภอ หรือเขต จังหวัด รหัสไปรษณีย์ และหมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี)

หลักจริยธรรม จรรยาบรรณและข้อบังคับดังกล่าว เป็นหลักที่พึงกำหนดขึ้น เพื่อความเป็นระบบระเบียบ เป็นหลักเพื่อให้พยาบาลยึดถือปฏิบัติได้ถูกต้อง อันจะส่งผลดีต่อทั้งตัวพยาบาลเอง ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ ต่อวิชาชีพ และต่อสังคม

11. ความเมตตา กรุณา หมายถึง ความรักใคร่ ปรารถนาอยากให้ผู้อื่นเป็นสุข สงสาร และคิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

2.3 พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล

เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาล จำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นพัฒนาจากนักศึกษาพยาบาลในฐานะของผู้ที่จะเข้าสู่วิชาชีพ ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่ง พฤติกรรมจริยธรรมที่นักศึกษาพยาบาลพึงมีตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และลักษณะของสังคมไทย คือ (พรทิพย์ บุญพวง , 2527 ; วรรณิ จันทร์สว่าง และสุภาณี ช่อนชื่นจิตร , 2536)

1. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็นจริง ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
2. ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลตั้งใจปฏิบัติหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ยอมรับผลอันเกิดจากการปฏิบัติของตนและพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น
3. ความเมตตา กรุณา หมายถึง การที่บุคคลมีความรักใคร่ ปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นเป็นสุข สงสารและคิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
4. ความเสียสละ หมายถึง การที่บุคคลรู้จักแบ่งปันให้แก่ผู้ที่ควรให้ด้วยความเต็มใจ ทั้งด้านกำลังทรัพย์ กำลังกาย และกำลังสติปัญญา
5. ความสามัคคี หมายถึง การที่บุคคลให้ความร่วมมือ ในการกระทำกิจการใด ๆ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
6. การเคารพในสิทธิของบุคคลอื่น หมายถึง การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยเข้าใจและคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์และปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
7. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การที่บุคคลควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย ข้อตกลง จรรยาบรรณวิชาชีพของสังคม
8. ความยุติธรรม หมายถึง การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่ลำเอียง
9. ความอุตสาหะ หมายถึง การที่บุคคลมีความพยายามในการปฏิบัติงานในหน้าที่เพื่อให้เกิดความสำเร็จของงาน

จากการศึกษาวรรณกรรมดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความตั้งใจกระทำ พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ตามแนวจรรยาบรรณวิชาชีพและลักษณะของสังคมไทย ทั้ง 9 ด้าน เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมในนักศึกษาพยาบาลต่อไป

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม

3.1 ความหมายและองค์ประกอบของจริยธรรม

3.1.1 ความหมายและองค์ประกอบของจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 214) จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

วิทย์ วิศทเวทย์ (2522: 82) จริยธรรม หมายถึง หลักธรรมอันเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นไปตามครรลองคลองธรรม มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นการให้ประโยชน์ต่อผู้อื่น และในเวลาเดียวกันก็เป็นประโยชน์แก่ตนเอง

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร อัมมจิตโต) (2538 : 25) ให้ความหมายของจริยธรรม ว่า หมายถึง หลักแห่งความประพฤติที่พึงงามสำหรับทุกคนในสังคม ทั้งกาย วาจา ใจ

องค์ประกอบของจริยธรรมเชิงพุทธ

ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ (พระเทพเวที 2532 : 240 - 243)

1. มรรค หรือ มรรคมีองค์แปด หรือ อริยมรรคหมายถึง ทางเดินของชีวิตไปสู่การดับทุกข์หรือการแก้ปัญหา เป็นจุดหมายของชีวิตที่พึงงาม มีองค์ประกอบเป็นรายละเอียดของการปฏิบัติ 8 ประการ คือ

- 1.1 สัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบ (Right View)
- 1.2 สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ (Right Thought)
- 1.3 สัมมาวาจา คือ วาจาชอบ (Right Speech)
- 1.4 สัมมากรรมมังคะ คือ กระทำชอบ (Right Action)
- 1.5 สัมมาอาชีวะ คือ อาชีพชอบ (Right Livelihood)
- 1.6 สัมมาวายามะ คือ พยายามชอบ (Right Effort)
- 1.7 สัมมาสติ คือ ระลึกรชอบ (Right Mindfulness)
- 1.8 สัมมาสมาธิ คือ จิตมั่นชอบ (Right Concentration)

2. ไตรสิกขา คือ การฝึกพัฒนาคนให้เดินไปในวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม

ไตรสิกขา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

- 2.1 ศีล คือ การฝึกความประพฤติ สุจริตทางกาย วาจาและอาชีพะ รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงาม เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาจิตและการเจริญปัญญา
- 2.2 สมาธิ คือ การฝึกฝนคุณธรรม สมรรถนะ สุขภาพ ให้เข้มแข็ง มั่นคง ควบคุม

ตนเองได้ มีจิตใจสงบ ปราศจากสิ่งรบกวนที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง

2.3 ปัญญา คือ การฝึกฝนปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามเหตุปัจจัย รู้แจ้งเห็นชัดสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริง คิดพิจารณาแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้ เพื่อประโยชน์สุขของการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

พระราชวรมุนี (ประยูทธ ปยุตโต) (2523 : 9 -12) ได้กล่าวถึงระดับขั้นของจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาว่า จำแนกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกอย่างที่เราสังเกตเห็นได้ เช่น ความมีระเบียบวินัย เอาใจใส่ในงาน เป็นต้น และจริยธรรมที่แท้จริงของบุคคลนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของธรรมอันตะ คือ มีความเป็นอิสระในความคิด และพฤติกรรมที่แสดงออกโดยไม่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขใด ๆ

2. จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของบุคคล จริยธรรมภายในเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดจริยธรรมภายนอก

3.1.2 ความหมายและองค์ประกอบของจริยธรรมตามแนวพุทธธรรมศาสตร์ และสังคมวิทยา

ลาโรซ บัวศรี (2522: 18) นักการศึกษาได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า คือ แนวทางในการประพฤติตนเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม

ประภาศรี สีอำไพ (2540 : 17) กล่าวว่า จริยธรรม คือ หลักความประพฤติที่อบรมกริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัย ให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม

Kohlberg (1976 : 34) กล่าวว่า จริยธรรม คือ ความรู้สึก ผิดชอบ ชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเอง โดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่า การกระทำนั้นถูกหรือผิด

Bandura (1977 : 24) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นกฎสำหรับการประเมินพฤติกรรมและถือว่าการตัดสินทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกผิดของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

องค์ประกอบของจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) แบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้น การกระทำชนิดใดดี

ควรกระทำและการกระทำชนิดใดที่ไม่ดีควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสม มากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมนี้ ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทาง สติปัญญาของบุคคล

2. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรม เชิง จริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคล ส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น และในเวลาที่แตกต่างกัน ทศนคติเชิงจริยธรรมของ บุคคลอาจเปลี่ยนแปลงไป

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่ กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือ งดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้น ซึ่งพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ เพราะการกระทำที่ดีและเลวของบุคคลนั้นจะส่ง ผลโดยตรง ต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม

องค์ประกอบของจริยธรรมตามทัศนะของนักการศึกษา แบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ คือ (กรมวิชาการ, 2527 : 144 -145)

1. องค์ประกอบด้านค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) เป็นส่วนที่มีลักษณะจิต (Trait) ที่สังเกตเห็นไม่ได้โดยตรง มีลักษณะเป็นความเชื่อ ความเห็นคุณค่า ความพอใจ เต็มใจ ปรารถนาที่จะยึดถือ (Commitment) นำหลักจริยธรรมต่าง ๆ เข้าไว้ในลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพ ของตน ค่านิยมนี้จะมีอิทธิพลเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติถูกต้องดี งาม สอดคล้องกับค่านิยมที่ตนเองยึดถือ

2. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมจริยธรรม (Moral Conduct) เป็นส่วนที่เป็นมาตรฐาน ของการประพฤติปฏิบัติที่สังคมต้องการ การกระทำใดๆของบุคคล ถ้าสอดคล้องกับมาตรฐานของ การประพฤติถูกต้องดีงาม ก็จัดว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมจริยธรรม หรือมีจริยธรรม

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทางจริยธรรม

จริยธรรมเป็นสิ่งที่สามารถจะพัฒนาให้มีขึ้นในตัวบุคคลได้ตั้งแต่เด็กจนตลอดชีวิต การพัฒนา จริยธรรม มีผู้เสนอทฤษฎีไว้หลายทฤษฎี คือ

3.2.1 การพัฒนาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

นักจิตวิทยาคนสำคัญในกลุ่มนี้ คือ ฟรอยด์ (Freud) เชื่อว่า จริยธรรมของคนนั้นอยู่ในส่วนตน หรือซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) ซึ่งได้รับการขัดเกลาจากสังคมและจะคอยควบคุมพฤติกรรมภายนอกของมนุษย์ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม จริยธรรมของเด็กพัฒนาจากความละอายในพฤติกรรมที่เกิดจากแรงขับ 2 ตัว คือ แรงขับด้านกามารมณ์ (Sex Drive) และแรงขับความก้าวร้าว (Aggressive Drive) ซึ่งแรงขับนั้นจะผสมผสานกับการเลียนแบบเอกลักษณ์หรือการถอดแบบ (Identification) โดยเด็กจะรับเอาบุคลิกภาพ ค่านิยม และมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ของสังคมจากพ่อแม่และบุคคลใกล้ชิดมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ เมื่อใดที่ตนประพฤติไม่สอดคล้องกับค่านิยมหรือมาตรฐานที่ตนยึดถือ ซูเปอร์อีโก้จะกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งในใจจนเกิดความวิตกกังวลจนต้องเก็บกด หรือระงับการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ไม่ดี ไม่ควร เพื่อจะได้ลดความรู้สึกที่เกิดขึ้น ดังกล่าว (สุรางค์ ไคว่ตระกูล , 2536 : 20 -25)

3.2.2 การพัฒนาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา

(Cognitive Development Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรม จึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของบุคคล

นักจิตวิทยาที่ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีที่ควรกล่าวถึง คือ Piaget (1960: 1) และ Kohlberg (1976: 48) นักจิตวิทยากลุ่มนี้ มีความเชื่อเบื้องต้นดังนี้

1. พัฒนาการทางจริยธรรมมีโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา (Cognitive) และมีองค์ประกอบทางจรรยาวิพากษ์
2. แรงจูงใจเบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรม คือ แรงจูงใจเกี่ยวกับการยอมรับ (Acceptance) การมีความสามารถ (Competence) การเคารพตนเองหรือเข้าใจตนเองอย่างต่อแท้ (Self esteem or self actualization) มากกว่าที่จะเป็นความต้องการทางกายหรือการลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความกลัว
3. ลักษณะสำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม คือ พัฒนาการจะเป็นสากลมีขั้นตอน

เหมือนกันทุกวัฒนธรรมเพราะในทุกวัฒนธรรมมีการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม มีการสวมบทบาท และมีความขัดแย้งกันในสังคม ซึ่งต้องการการบูรณาการทางจริยธรรมเช่นเดียวกัน

4. กฎและเกณฑ์ปกติเบื้องต้นของจริยธรรม เกิดจากประสบการณ์ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลกับผู้อื่นมากกว่าเกิดจากการสร้างกฎเกณฑ์ภายในตนเอง

5. สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม พิจารณาจากคุณภาพและขอบเขตทั่ว ๆ ไปของสิ่งเร้าทางพุทธิปัญญาและทางสังคมตลอดช่วงพัฒนาการของเด็กมากกว่าเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่างจากพ่อแม่ หรือประสบการณ์ที่ได้จากวินัย การลงโทษ หรือรางวัล

Piaget พบว่าเด็กจะพัฒนาการทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุ 8-10 ขวบ เขาจึงเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กจะบรรลุขั้นสูงสุดได้เมื่ออายุ 8-10 ขวบ เขาได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ เป็น 3 ชั้น ดังนี้ คือ

1. ชั้นก่อนจริยธรรม เป็นชั้นที่ยังไม่เกิดจริยธรรม เริ่มตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ขวบ เด็กจะเชื่อฟังทำตามคำสั่งคนอื่นอย่างไม่มีเงื่อนไข จะแสดงความเคารพเชื่อฟังและทำตามคำสั่งของบิดามารดา โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ และมองจริยธรรมในแง่ของปริมาณความเสียหาย

2. ชั้นยึดคำสั่ง อายุ 2-8 ขวบ เด็กจะปฏิบัติตามกฎต่าง ๆ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ เด็กจะมองจริยธรรมได้ลึกซึ้งกว่าชั้นแรก มองจริยธรรมในแง่ของเจตนากระทำมากกว่ามองในแง่ของปริมาณความเสียหาย

3. ชั้นยึดหลักแห่งตน อายุ 8-10 ขวบ เกิดหลักความคิดพัฒนาการทางสติปัญญา สูงขึ้นตามประสบการณ์ของสังคม เริ่มมีความคิดเป็นตัวของตัวเอง รู้จักรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเอง

3.2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

Kohlberg (1975: 673) ได้ค้นคว้าทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมโดยยึดตามแนวทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของ Piaget เป็นทฤษฎีที่อธิบายเหตุผลของมนุษย์ เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งทางจริยธรรมและต้องเลือกทางปฏิบัติ เขาเชื่อว่า จริยธรรมเป็นกระบวนการที่พัฒนาไปตามวุฒิภาวะของคน และมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาและระดับการศึกษา เมื่อคนมีการเรียนรู้มากขึ้น มีการพัฒนาระดับสติปัญญามากขึ้น จริยธรรมก็จะพัฒนาตามวุฒิภาวะ และเชื่อว่าการวัดพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นจะต้องให้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งระดับพัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก แบ่งได้ 3 ระดับ ในแต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้นตอน ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) เป็นระดับที่มีในเด็ก ส่วนมาก

จะอายุต่ำกว่า 9 ขวบ โดยบุคคลจะสนองต่อกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดโดยผู้ที่มีอำนาจเหนือตน การตัดสินใจเลือกการกระทำ จะทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดต่อผู้อื่น

ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 การเชื่อฟังเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษ เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ การตัดสินใจว่าสิ่งใดดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับเมื่อกระทำไปแล้วถูกลงโทษหรือไม่

ชั้นที่ 2 การแสวงหารางวัล จะกระทำพฤติกรรมที่นำประโยชน์และความพอใจมาให้ แม้ว่าการกระทำจะขัดกับผู้อื่นก็ตาม

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เป็นระดับที่มีในวัยรุ่นและผู้ใหญ่ บุคคลจะทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตนโดยไม่คำนึงถึงผลของการกระทำที่ตามมา บุคคลที่มี จริยธรรมในระดับนี้ยังต้องการการควบคุมจากภายนอก แต่ก็รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และแสดงบทบาทที่สังคมต้องการได้ ระดับนี้มี 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 3 การทำตามความคาดหวังและการยอมรับของบุคคลใกล้ชิด บุคคลจะทำในสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดีเพื่อจะได้รับคำยกย่องชมเชย และจะทำตามกลุ่มมากกว่าความสนใจของตนเอง

ชั้นที่ 4 การกระทำตามหน้าที่และกฎระเบียบของสังคม เป็นการยอมรับตามกฎระเบียบของสังคม จะกระทำตามกฎต่างๆ ที่สังคมกำหนดให้ พฤติกรรมที่ถูกต้องประกอบด้วยควรทำตามหน้าที่ ฐานะและบทบาทที่สังคมกำหนดไว้

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional Level) ส่วนใหญ่ในวัย 16 ปี ขึ้นไป ถึงวัยผู้ใหญ่ บุคคลตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการคิดไตร่ตรองด้วยตนเองก่อนแล้วจึงตัดสินใจตามลำดับความสำคัญมากน้อย ระดับนี้เป็นระดับจริยธรรมขั้นสูง บุคคลจะมีหลักของตนเองและหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับนี้มี 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 5 การทำตามข้อตกลงของสังคมและคำมั่นสัญญา บุคคลเห็นความสำคัญของคนส่วนมาก พฤติกรรมที่ถูกต้องจะเป็นไปตามสิทธิของแต่ละคนผสมผสานกับมาตรฐานที่ได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากสังคม โดยพิจารณาประโยชน์ของสังคมมากกว่าชั้นที่ 4

ชั้นที่ 6 การยึดอุดมคติสากลและความเป็นธรรม เป็นการตัดสินใจการกระทำตามตามความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตน เป็นจริยธรรมที่มีหลักมโนธรรมของตนเอง แรงจูงใจที่ก่อให้เกิดความรู้สึกถูกต้องขึ้นอยู่กับตนเอง ความคิดเกี่ยวกับความถูกต้องนั้นยึดหลักประชาธิปไตยและเคารพในคุณค่าความสำคัญของชีวิตมนุษย์ทุก ๆ คน

3.2.4 การพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีนี้เสนอโดย Bandura ได้อธิบายการเกิดของจริยธรรมว่า เป็นกระบวนการสังคมประภิด (Socialization) โดยการซึมซับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากสังคมที่เติบโตมา รับเอาหลักการ

เรียนรู้เชื่อมโยงกับหลักการเสริมแรงและการทดแทนสิ่งเร้า โดยยึดถือว่า การเรียนรู้ คือ การสังเกตเลียนแบบจากผู้ใกล้ชิดเพื่อแรงจูงใจ คือ เป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มเพื่อการเป็นพวกเดียวกัน Bandura (1977: 24) มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า จริยธรรมเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำหรับการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้เหล่านี้ได้มาจากประสบการณ์ตรงของบุคคล การสังเกตจากผู้อื่น และการฟังคำบอกเล่าของผู้อื่น Bandura ยังมองว่าการศึกษาศาสตร์พฤติกรรมนั้นควรคำนึงถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วย เพราะพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์นั้นมีปฏิสัมพันธ์กัน และมีความเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้น มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมในครั้งต่อไปด้วย

Bandura (1977: 47) อธิบายการเกิดจริยธรรมตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. สิ่งที่เราเรียนรู้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ เมื่อมนุษย์เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ก็จะกลายเป็นความเชื่อมั่นที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่ง มนุษย์ก็มีความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่เกิดตามมา ความคาดหวังนี้จึงมีผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกแสดงหรือไม่เลือกแสดงพฤติกรรมนั้น เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา
2. วิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นโดยตนเอง หรือจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น การที่ได้มีโอกาสพบเห็นประสบการณ์ที่แตกต่างกันก็จะเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน วิธีการเรียนรู้หลายรูปแบบทำให้มนุษย์เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว
3. ความเชื่อ ผลการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีความสุขในอนาคต เป็นต้น
4. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด มนุษย์สามารถคิดในเชิงประเมินว่า พฤติกรรมหนึ่งๆ จะทำให้เกิดผลอะไรบ้าง และผลนั้นๆ มีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด การคิดในเชิงประเมินจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งและนำไปสู่การบังคับตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

3.2.5 ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ Fishbein and Ajzen

1. จุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของทฤษฎี มีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อทำความเข้าใจและทำนายพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคม โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล และใช้ข้อมูลที่ตนมีอยู่อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุถึงการตัดสินใจของตน โดยไม่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกควบคุมโดยแรงรับของจิตไร้สำนึก หรืออำนาจของอารมณ์และความปรารถนา หรือขาดการคิดพิจารณาใด ๆ ก่อนที่จะกระทำ ตรงกันข้ามมนุษย์จะพิจารณาถึงผลของการกระทำ

พฤติกรรม และจะเลือกกระทำในสิ่งที่ให้ประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง หรือมีผลเสียน้อยที่สุด (Fishbein and Ajzen, 1980: 5-9)

2. โครงสร้างหลักของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Fishbein and Ajzen, 1980: 5-11) ประกอบด้วยโครงสร้างหลักสำคัญดังต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรม (Behavior) พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมความตั้งใจของบุคคล เรียกว่า ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับพฤติกรรม

2.2 ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral intention) ตามทฤษฎีกล่าวว่า เป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับพฤติกรรม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบสำคัญ คือ

2.2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการประเมินทางบวกและลบของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรม เรียกว่า เจตคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavioral) อาจกล่าวได้ว่า เจตคติต่อพฤติกรรม ขึ้นอยู่กับผลรวมความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral belief) และการประเมินผลการกระทำตามความเชื่อนั้น (Evaluation of consequence)

2.2.2 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล เรียกว่า การรับรู้ที่ฐานทางสังคม หรือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) สิ่งแวดล้อมในที่นี้ หมายถึง บุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อบุคคล การรับรู้ที่ฐานทางสังคม หรือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ขึ้นอยู่กับความเชื่อที่ว่า บุคคลแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มบุคคลใกล้ชิด ต้องการให้ตนทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่ เพียงใด (Normative belief) ประกอบกับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามบุคคลใกล้ชิด (Motivation to comply)

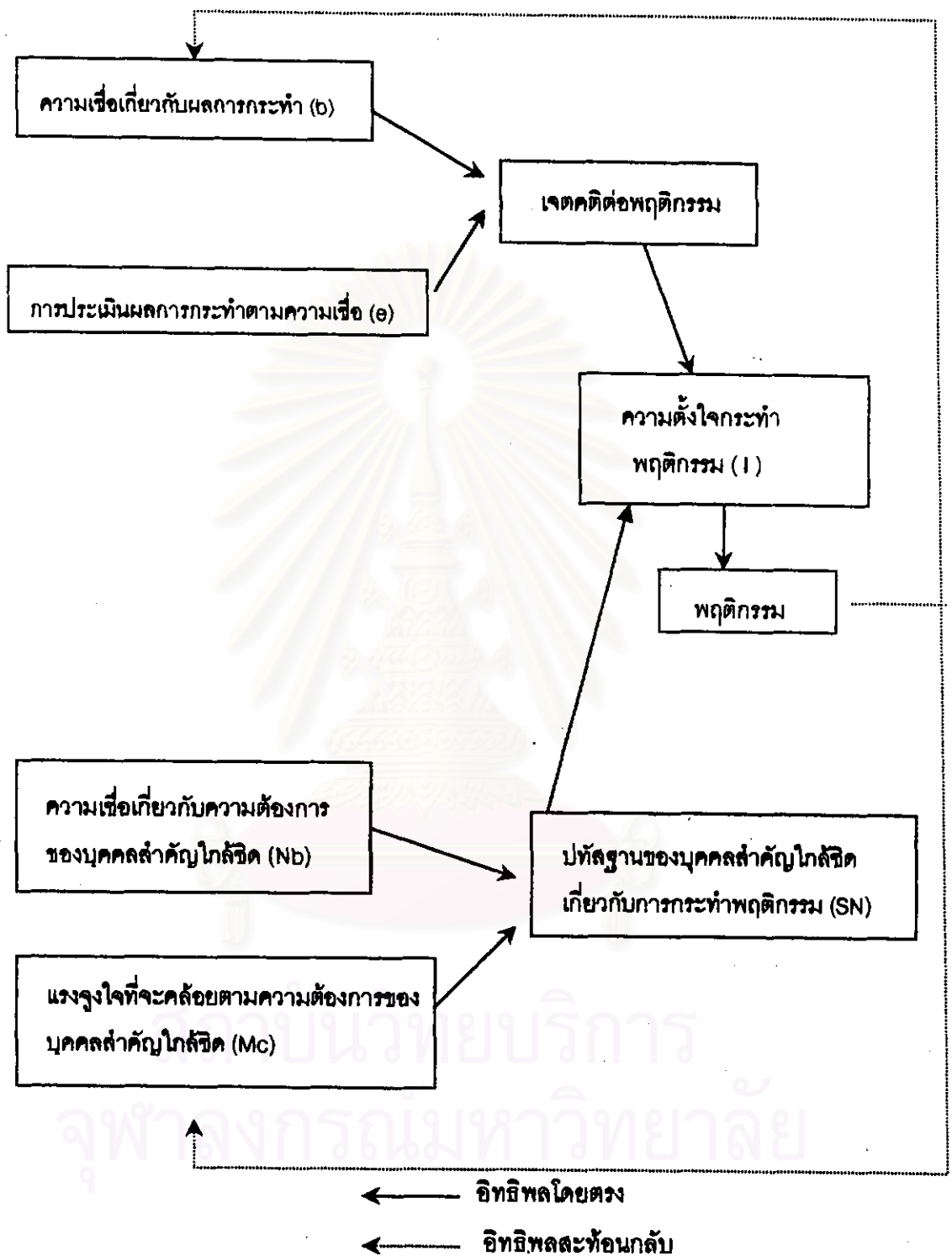
2.3 ความสำคัญของเจตคติต่อพฤติกรรมและการรับรู้ที่ฐานทางสังคมหรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงนั้น สำหรับบางพฤติกรรมอาจเกิดจากเจตคติต่อพฤติกรรมมากกว่า การรับรู้ที่ฐานทางสังคมหรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หรือเกิดจากการรับรู้ที่ฐานทางสังคมหรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าเจตคติต่อพฤติกรรม หรือเท่ากันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคลและลักษณะของพฤติกรรม

2.4 ตัวแปรภายนอก (External variables) เช่น ตัวแปรชีวสังคม เจตคติต่อเป้าหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น หรือบุคลิกลักษณะ ตามแนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ถือว่าไม่มีความสำคัญต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมมากนัก ทั้งนี้เพราะตัวแปรภายนอกเหล่านี้ส่งผลไม่คงที่ต่อความเชื่อซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งพฤติกรรม

(Fishbein and Ajzen, 1980: 91)

ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล สามารถสรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Fishbein and Ajzen, 1980)

3. รายละเอียดที่สำคัญและการวัดตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามโครงสร้างของทฤษฎี

3.1 ทศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavioral) หมายถึง การประเมินผลทางบวกหรือลบของบุคคลต่อพฤติกรรมหนึ่ง ๆ (Fishbein and Ajzen, 1980: 6) การวัดทศนคติต่อพฤติกรรม สามารถทำได้ 2 วิธี คือ

3.1.1 การวัดทศนคติต่อพฤติกรรมในระดับทั่วไป เป็นการประเมินความรู้สึกของบุคคลต่อพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ในลักษณะของความชอบ-ไม่ชอบ หรือ ดี-เลว

3.1.2 การวัดทศนคติต่อพฤติกรรมในระดับลึก เป็นการวัดให้ทราบถึงรากฐานทางสติปัญญาของพฤติกรรม เนื่องจากผลที่ได้จากการวัดของวิธีนี้มาจากการรวมผลคุณความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำกับการประเมินผลของการกระทำตามความเชื่อนั้น ๆ กล่าวคือ หากบุคคลมีความเชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลการกระทำทางบวก เขาก็จะมีทศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ซึ่งความเชื่อที่แฝงอยู่ในทศนคติต่อพฤติกรรมของบุคคล เรียกว่า ความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำ (Behavior beliefs) (Fishbein and Ajzen, 1980: 7)

3.2 การรับรู้ทัศนฐานทางสังคม (Subjective norm) หมายถึง การที่บุคคลยอมรับว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อตัวเขาสับสนุนหรือคัดค้านในการกระทำพฤติกรรม หากรับรู้ว่าคุณค่าสำคัญใกล้ชิดต่อตัวเขาสสนับสนุนในการกระทำพฤติกรรมมากเท่าใด เขาก็มีแรงจูงใจที่กระทำพฤติกรรมมากขึ้นเท่านั้น

Fishbein and Ajzen (1980: 73-76) เสนอวิธีวัดการรับรู้ทัศนฐานทางสังคมไว้ 2 วิธี คือ

1. การวัดทัศนฐานทางสังคมในระดับทั่วไป เป็นการระบุนความเชื่อของบุคคลที่มีต่อความคิดเห็นของบุคคลส่วนมากที่มีความสำคัญต่อตัวเขา ในทางสนับสนุนหรือคัดค้านการกระทำพฤติกรรม

2. การวัดทัศนฐานทางสังคมในระดับลึก เป็นการวัดความเชื่อเกี่ยวกับทัศนะของบุคคลสำคัญใกล้ชิดต่อการกระทำของเขา (Normative belief) ซึ่งได้มาจากการรับรู้ความคาดหวังของบุคคลสำคัญใกล้ชิดที่แวดล้อมตัวเขา เราจะพิจารณาว่าคุณค่าเหล่านั้นคัดค้านหรือสนับสนุนการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ และจะใช้ข้อมูลนี้ในการตัดสินใจ ซึ่งกลุ่มบุคคลนั้นอาจจะไม่เกี่ยวข้องหรือไม่มีความสำคัญกับการวัดทัศนฐานทางสังคมเสมอไป จะเกี่ยวข้องกับบุคคลที่เด่นชัดเท่านั้น (Salient referents) การศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลสำคัญใกล้ชิดที่เด่นชัด สามารถศึกษาได้จากการถามให้ตอบโดยอิสระและเลือกเอาบุคคลที่ใกล้ชิดที่ถูกผู้ตอบระบุถึงมากที่สุด โดยคิดเอาทั้งที่เป็นฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้าน ซึ่งจัดอยู่ใน

รูปกลุ่มใกล้ขีดที่มีความถี่สูง (Modal normative belief) เมื่อได้บุคคลสำคัญใกล้ขีดที่เด่นชัดแล้ว ก็สามารถวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลใกล้ขีดได้

4. ความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ของทัศนคติและการรับรู้พื้นฐานทางสังคม (Relative importance of attitude and subjective norm) โดยส่วนมากบุคคลจะมีทัศนคติทางบวกต่อพฤติกรรมที่บุคคลสำคัญใกล้ขีดให้การสนับสนุนการกระทำพฤติกรรมนั้น และมีทัศนคติทางลบต่อพฤติกรรมที่บุคคลสำคัญใกล้ขีดคัดค้านการกระทำพฤติกรรมนั้น แต่บางครั้งสถานการณ์ที่มีการขัดแย้ง เช่น บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมจริยธรรมกับผู้ป่วย แต่เขาเชื่อว่าบุคคลสำคัญใกล้ขีดตัวเขาไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านต่อการกระทำพฤติกรรมจริยธรรมนั้น ดังนั้นความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมจริยธรรมจะขึ้นกับความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งสองของแต่ละบุคคล โดยที่องค์ประกอบทั้งสองจะมีน้ำหนักบ่งบอกถึงความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ที่เป็นตัวกำหนดความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม น้ำหนักความสำคัญเชิงสัมพันธ์นี้อาจเปลี่ยนแปลงได้จากพฤติกรรมหนึ่งไปเป็นอีกพฤติกรรมหนึ่ง จากบุคคลหนึ่งเป็นอีกบุคคลหนึ่ง น้ำหนักขององค์ประกอบทั้งสองจะร่วมกันทำนายความตั้งใจเชิงพฤติกรรม

4. ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรม

ความตั้งใจ (Intention) หมายถึง ปรากฏการณ์ที่บุคคลแสดงออกมาเมื่อบุคคลมีความคิด ความรู้สึกและจิตใจซึ่งเต็มไปด้วยความมุ่งมั่นอย่างแน่นอนเด่นชัดต่อเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง และเป็นความมุ่งมั่นที่ยึดแน่นในจิตใจยากต่อการเปลี่ยนแปลง (The Lexicon Webster, 1998: 703)

พฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้น การแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน , 2524)

พฤติกรรมของบุคคลสามารถจำแนกได้ดังนี้ คือ (Fishbein and Ajzen , 1980 : 30-38)

1. พฤติกรรมที่เป็นการกระทำเดี่ยว (Single action) แสดงให้เห็นการกระทำที่ชัดเจน สังเกตการกระทำได้ง่ายว่า ทำหรือไม่ทำ เช่น พฤติกรรมการอ่านหนังสือ พฤติกรรมการเขียน เป็นต้น

2. พฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยหลายการกระทำ (Behavioral categories) เป็นการแสดงออกถึงกลุ่มของการกระทำที่แสดงออกถึงการกระทำทั้งด้านบวกและด้านลบ กลุ่มการกระทำนี้เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ต้องสังเกตจากการกระทำเดี่ยว ๆ เช่น การลดความอ้วน พฤติกรรมเดี่ยว คือ การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การรับประทานยาลดความอ้วน

การวัดกลุ่มพฤติกรรมจะต้องกำหนดเกณฑ์ของพฤติกรรม โดยเลือกพฤติกรรมเดี่ยวที่สัมพันธ์กันหลาย ๆ พฤติกรรมและครอบคลุมกลุ่มพฤติกรรมโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ การให้คะแนนพฤติกรรม ให้เป็นค่าบวกลบ ถ้ากระทำพฤติกรรมเดี่ยวที่เสริมกลุ่มพฤติกรรมจะให้ค่าบวก แต่ถ้ากระทำพฤติกรรมเดี่ยวที่ตรงข้ามกับกลุ่มพฤติกรรมจะให้ค่าลบ

4.1 องค์ประกอบของพฤติกรรม (Behavioral elements)

การที่จะสังเกตหรือวัดพฤติกรรมให้ตรงตามความเป็นจริงนั้น ต้องมีความเข้าใจถึงองค์ประกอบของพฤติกรรม เพื่อที่จะช่วยให้การวัดนั้นมีความแม่นยำมากขึ้น Fishbein and Ajzen (1980: 34) ได้เสนอองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จำเป็นในการกำหนดพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. การกระทำ (Action) จะต้องระบุพฤติกรรมเอาไว้ชัดเจนว่า เป็นพฤติกรรมเดี่ยวหรือกลุ่มพฤติกรรม
2. เป้าหมาย (Target) ระบุเป้าหมายที่พฤติกรรมนั้นมุ่งจะกระทำ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ
3. บริบท (Context) ระบุสถานที่เกิดของพฤติกรรมนั้นว่า เกิดขึ้นที่ไหน
4. เวลา (Time) ระบุเวลาที่พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้น

การวัดพฤติกรรมเป็นไปได้อย่างยาก และการสังเกตพฤติกรรมอาจสังเกตได้ถูกต้องบางอย่าง บางอย่างอาจไม่ถูกต้องซึ่งต้องใช้เวลาานาน Fishbein and Ajzen เชื่อว่า พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจของบุคคล ดังนั้นถ้าเราต้องการศึกษาพฤติกรรมก็สามารถจะศึกษาได้จากความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral intention) ซึ่งความตั้งใจจะเป็นตัวกำหนดการกระทำหรือพฤติกรรม (Fishbein and Ajzen , 1980)

ในการใช้ความตั้งใจทำนายพฤติกรรมนั้น การวัดความตั้งใจจะต้องมีความสอดคล้องกับวิธีการวัดพฤติกรรม ซึ่งการวัดพฤติกรรมทั้งสองจะต้องมีความสอดคล้องในการวัดองค์ประกอบของพฤติกรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ถ้ามีความสอดคล้องดังกล่าวก็จะทำให้มีความหนักแน่นของความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรม ซึ่งวิธีการนี้มีหลายลักษณะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและรูปแบบของพฤติกรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวัดความตั้งใจเชิงพฤติกรรมกับพฤติกรรมที่เป็นการกระทำเดี่ยว สามารถวัดได้ โดยถามเขาว่า เขามีความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่ หรือวัดความน่าจะเป็นของบุคคลว่าเขาจะร่วมในพฤติกรรมนั้นหรือไม่ เช่น

หลังจากที่ได้รับการอบรมจริยธรรมเป็นเวลา 10 วันความตั้งใจของอันที่จะกระทำพฤติกรรมจริยธรรมต่อเพื่อนและอาจารย์

เป็นไปได้ : ____ : ____ : ____ : ____ : ____ : ____ : เป็นไปไม่ได้

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้งสอง น้อย ปานกลาง มาก

หรือ การให้เขาประมาณโอกาสที่เขาจะกระทำพฤติกรรมนั้นเป็นจำนวนร้อยละ เช่น

โอกาสที่ฉันจะกระทำพฤติกรรมจริยธรรมต่อเพื่อนและอาจารย์ หลังจากที่ได้รับ
การอบรมจริยธรรมเป็นเวลา 10 วัน ประมาณ ..... %

2. การวัดความตั้งใจเชิงพฤติกรรมที่มีต่อพฤติกรรมที่มีหลายทางเลือก เป็นการวัด
จำนวนทางเลือกของพฤติกรรมที่บุคคลกระทำ ทางเลือกเหล่านี้จะหมายถึงชนิดของพฤติ
กรรมที่แตกต่างกัน เช่น การเลือกซื้อเสื้อผ้าแบบต่างๆ หรือพฤติกรรมเดียวกันแต่ปริมาณ
แตกต่างกัน เช่น จำนวนเงินที่บริจาค ในการวัดความตั้งใจเชิงพฤติกรรมที่มีหลายทาง
เลือกนี้ มีวิธีการวัด 2 วิธี คือ

2.1 คำถามชนิดปลายปิด โดยมีตัวเลือกต่างๆ ให้เลือก โดยที่ตัวเลือกเหล่านั้น
จะสอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการของพฤติกรรม คือ การกระทำ
เป้าหมาย บริบท และเวลา (Fishbein and Ajzen, 1980: 44) เช่น การสอบ
ถามเกี่ยวกับความตั้งใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานนักศึกษาของ
วิทยาลัย โดยให้ผู้ถูกสอบถามทำเครื่องหมายชื่อบุคคลที่ต้องการเลือก ซึ่งเป็นข้อ
คำถามลักษณะปลายปิด

ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานนักศึกษาของวิทยาลัย ฉันตั้งใจที่จะเลือก

..... นางสาวส้มโอ เด็กดี

..... นางสาวแดงโม คนซื่อ

..... ผู้สมัครแข่งขันคนอื่นๆ

..... ฉันไม่ลงคะแนนเลือกผู้ใดเลย

2.2 คำถามชนิดปลายเปิด เช่น

ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานนักศึกษาของวิทยาลัย บุคคลที่ฉันตั้งใจที่
จะเลือก.....

3.3 การวัดความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมในเชิงปริมาณ เป็นการวัด
ความน่าจะเป็นเชิงอัตนัย (Subjective probabilities) ของความตั้งใจในการ
เลือกกระทำพฤติกรรมแต่ละพฤติกรรม และสามารถใช้ทำนายทางเลือกต่าง ๆ
เหล่านั้น เช่น

ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานนักศึกษาของวิทยาลัย

โอกาสที่ฉันจะเลือกนางสาวส้มโอ เด็กดี ... (30)... %

โอกาสที่ฉันจะเลือกนางสาวแดงโม คนซื่อ ... (40)... %

โอกาสที่ฉันจะเลือกผู้สมัครแข่งขันคนอื่นๆ ... (5) ... %

โอกาสที่ฉันจะเลือกไม่ลงคะแนนเลือกผู้ใดเลย ... (25) ... %

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถทำนายได้ว่า บุคคลจะเลือกนางสาวแดงไหม คนชื่อ เป็นประธานนักศึกษาของวิทยาลัย ทั้งนี้ตามเหตุผลที่ว่า บุคคลจะกระทำในสิ่งที่เขากำหนดความน่าจะเป็นเชิงอัตนัยไว้สูงสุด (Fishbein and Ajzen, 1980: 46)

3. การแสดงพฤติกรรมแบบมีโอกาเลือกและปรากฏเป็นจำนวนหรือปริมาณ (Multiple choices and magnitude) (Fishbein and Ajzen, 1980: 35-36)

การศึกษาพฤติกรรมควรพิจารณาว่าพฤติกรรมที่ศึกษา มีรูปแบบแสดงการกระทำแบบใด เช่น

3.1 บุคคลมีโอกาเลือก 2 ทาง คือ ทำหรือไม่ทำ

3.2 บุคคลมีโอกาเลือกมากกว่า 2 ทาง เช่น แทนที่จะสังเกตว่าบุคคลรับรถของเขาไปทำงานหรือไม่ มาเป็นบันทึกว่า เขาใช้วิธีการใดในการเดินทางไปทำงาน

_____ รถยนต์ของตนเอง

_____ โดยสารไปกับผู้อื่น

_____ รถประจำทาง

_____ แท็กซี่

_____ รถจักรยานยนต์

_____ รถจักรยาน

_____ เดิน

4. การสังเกตซ้ำ (Repeated observations) (Fishbein and Ajzen, 1980: 36-37)

ในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคล ไม่สามารถวัดได้จากการกระทำพฤติกรรมเพียงครั้งเดียว ต้องอาศัยการสังเกตเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยเก็บข้อมูลในลักษณะความถี่ของการกระทำพฤติกรรมในโอกาสนั้น ๆ ที่ต้องการศึกษาและวัดจากจำนวนความถี่หรือปริมาณของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น เช่น ศึกษาพฤติกรรมการขึ้นรถประจำทางของ A

_____ ไม่ใช้รถประจำทางเลยในเดือนมีนาคม

_____ ใช้ 1-5 ครั้งในเดือนมีนาคม

_____ ใช้ 6-10 ครั้งในเดือนมีนาคม

_____ ใช้ 11-15 ครั้งในเดือนมีนาคม

_____ ใช้ 16-20 ครั้งในเดือนมีนาคม

_____ ใช้ 21-25 ครั้งในเดือนมีนาคม

5. การเก็บข้อมูลจากการรายงานพฤติกรรม (Self report of behavior)

การกระทำพฤติกรรมบางอย่างไม่สามารถที่จะวัดได้โดยตรง ต้องให้บุคคลผู้กระทำพฤติกรรมเป็นผู้ให้คำตอบเอง ซึ่งจะสามารถวัดได้ทั้งขนาด ปริมาณ ความถี่และสิ่งที่เกี่ยวข้องในการกระทำพฤติกรรมนั้น การจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนขึ้นอยู่กับการใช้คำถามเฉพาะ เช่น ถ้าต้องการทราบว่าพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นบ่อยเท่าใด เราก็ต้องถามถึงความถี่และปริมาณของการกระทำเป็นต้น การวัดแบบนี้เป็นวิธีการที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ถ้าในกรณีที่เป็นการสังเกตพฤติกรรมซ้ำ วิธีการนี้จะช่วยให้การสร้างข้อกระทงเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมให้กลุ่มตัวอย่างตอบทำได้สะดวก โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เป็นพฤติกรรมเดียว (Fishbein and Ajzen, 1980: 37-38)

6. ความคงที่ของความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Stability of intentions) (Fishbein and Ajzen, 1980: 35-36)

ความตั้งใจเชิงพฤติกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ในการวัดความตั้งใจก่อนสังเกตพฤติกรรมและความตั้งใจขณะที่สังเกตพฤติกรรมนั้น อาจให้ผลต่างกันเนื่องจากมีเหตุการณ์แทรกซ้อน ทำให้ความตั้งใจนั้นเปลี่ยนแปลงไป ความสอดคล้องระหว่างความตั้งใจกับพฤติกรรมที่แสดงจึงลดลง ถ้าระยะเวลาการวัดความตั้งใจและพฤติกรรมห่างกันมากเท่าใด บุคคลย่อมมีโอกาสได้รับข้อมูลอื่น หรือเกิดเหตุการณ์ที่มีผลต่อความตั้งใจเดิม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องวัดความตั้งใจให้ใกล้ชิดกับการวัดพฤติกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อที่จะทำนายพฤติกรรมให้แม่นยำขึ้น การทำนายพฤติกรรมจากความตั้งใจเชิงพฤติกรรมนั้น การทำนายเป็นกลุ่มจะมีความแน่นอนกว่าทำนายเป็นรายบุคคล เนื่องจากเหตุการณ์แทรกซ้อนที่กระทบรายบุคคลย่อมแตกต่างกันไป เมื่อมารวมกันก็จะหักล้างไปเองในที่สุด

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น ความตั้งใจสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้เพราะเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเกี่ยวข้องกับความตั้งใจที่เขาจะเลือกปฏิบัติ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาความตั้งใจกระทำพฤติกรรม โดยเลือกศึกษาจากพฤติกรรมเดียว ซึ่งเป็นพฤติกรรมเฉพาะบุคคล สามารถวัดได้จากการสอบถามว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่โดยระบุลักษณะพฤติกรรมที่ชัดเจนลงไป ซึ่งพฤติกรรมอาจมาจากการสังเกตพฤติกรรม ดัชนี เกณฑ์ หรือข้อตกลง หากกำหนดไว้ชัดเจนมาก การวัดจะมีความเชื่อถือได้เพราะมีความเที่ยงตรงมาก

5. การปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพในนักศึกษาพยาบาล

5.1 ค่านิยมกับการดำรงชีวิต

5.1.1 ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของค่านิยม

มีผู้ให้ความหมายของค่านิยม (Value) ไว้ดังนี้

พินัส หันนาคินทร์ (2526 : 21) ให้ความหมายของค่านิยมไว้ว่า หมายถึง ความโน้มเอียงหรือแนวทางที่คนจะประพฤติตนไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ตัวเองได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับตนหรือสังคมยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามแนวคิดนั้นอย่างสม่ำเสมอ

กนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ (2534 : 24) ให้ความหมายว่าค่านิยม คือ ความคิดอย่างรอบคอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ประเมินค่า แล้วแสดงออกมาเป็นความประพฤติของบุคคลนั้น

Fraenkel (1980 : 216) คือความคิดหรือมโนทัศน์ของบุคคล ในสิ่งที่บุคคลนั้นเห็นว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต ค่านิยมมิใช่แค่สิ่งที่อยู่ในประสบการณ์ของคน แต่อยู่ในจิตใจของคน ซึ่งจะปรากฏให้เห็นจากคำพูดและการกระทำของคน ค่านิยมเป็นมาตรฐานของพฤติกรรม ความสวยงาม ความมีประสิทธิภาพ หรือคุณค่าที่บุคคลเห็นว่าควรยึดถือและพยายามรักษาไว้

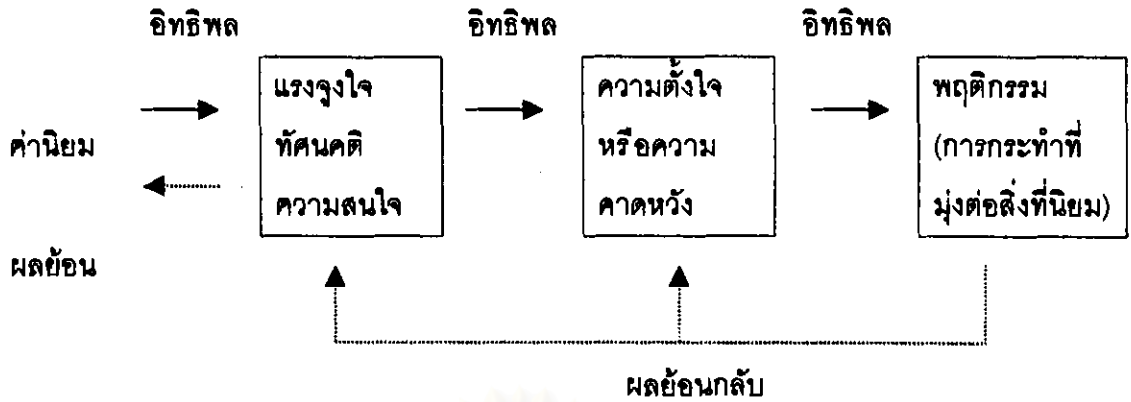
ดังนั้นอาจสรุปความหมายของค่านิยมได้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ไตร่ตรองและยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า เหมาะสมถูกต้องสำหรับตน มีค่าแก่การยึดถือและนำไปปฏิบัติ

ความสำคัญของค่านิยม

1. เป็นมาตรฐานที่กำหนดพฤติกรรมของคน แสดงจุดยืน แนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันของแต่ละคน
2. เป็นฐานในการตัดสินใจระหว่างทางเลือกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
3. เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลมุ่งไปสู่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่า ค่านิยมทำหน้าที่เป็นทั้งมาตรฐานควบคุมและกำหนดเป้าหมายแนวทางของพฤติกรรม และเป็นแกนกลางอันมั่นคงถาวรในการสร้างเสริมแรงจูงใจ ทศนคติ ความสนใจ และความตั้งใจ ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมนั้นในที่สุด (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2523) ซึ่งสามารถแสดงอิทธิพลของค่านิยมต่อพฤติกรรมได้ ตามแผนภาพ

แผนภาพที่ 2 อิทธิพลของค่านิยมต่อพฤติกรรม (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2523)

ประเภทของค่านิยม

สามารถจำแนกได้ตามลักษณะดังนี้

พินด์ หันนาคินท์ (2526 : 29) แบ่งประเภทของค่านิยมไว้ 2 ประเภท คือ

1. คุณค่าในด้านการใช้สอยหรือเป็นเครื่องมือ (Instrumental Value) หมายถึง คุณค่าที่เกิดขึ้นจากการที่เราจะใช้เพื่อให้เกิดผลอย่างอื่นสืบตามมา
2. คุณค่าภายใน (Intrinsic Value) หมายถึง คุณค่าที่มีอยู่ในตัวเองของสิ่งต่างๆ ค่านิยมนั้นมีอยู่ในตัวของมันเองไม่ได้พึ่งสิ่งอื่นและมีลักษณะโดยเฉพาะของมัน

เฮมจันท์ สุวินทวงศ์ (2526 : 139-140) แบ่งประเภทของค่านิยมไว้ดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมทางทฤษฎีหรือวิชาการ (Theoretical value) ได้แก่ ค่านิยมที่จะศึกษาหาความรู้ ความจริง เหตุผลและการรวบรวมการจัดระบบความรู้
2. ค่านิยมทางเศรษฐกิจ (Economic value) เป็นค่านิยมที่ทำให้บุคคลแสวงหาประโยชน์ ทรัพย์สินและความมั่นคง
3. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ (Aesthetic value) เกี่ยวข้องกับความชื่นชม ทึ่งพอใจในความงาม ความเหมาะสมและความกลมกลืนในลักษณะต่าง ๆ
4. ค่านิยมทางสังคม (Social value) ได้แก่ ความรักเพื่อนมนุษย์ ความต้องการที่จะทำประโยชน์ให้เพื่อนมนุษย์
5. ค่านิยมทางการเมือง (Political value) คือ ความนิยมอำนาจ อิทธิพล และชื่อเสียง
6. ค่านิยมทางศาสนา (Religious value) ได้แก่ ความเชื่อและความยึดถือในศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืออุดมการณ์อันสูงสุดในจักรวาล

ประเภทของค่านิยม

แบ่งได้ดังนี้ (สุทธิลักษณ์ กรพันธ์, 2530 : 164 - 165)

1. ค่านิยมที่เป็นเป้าหมายของชีวิต แบ่งเป็น 12 ประเภท คือ
  - 1.1 Intellectualism - ค่านิยมในการใฝ่หาความรู้
  - 1.2 Kindness - ค่านิยมในการเสียสละเพื่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข
  - 1.3 Social Skills - ค่านิยมในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการเข้ากับผู้อื่นได้ดี
  - 1.4 Loyalty - ค่านิยมในการทำงานเพื่อกลุ่ม มีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม
  - 1.5 Academic Achievement - ค่านิยมในการใฝ่เรียน
  - 1.6 Physical Development - ค่านิยมในการมุ่งพัฒนาร่างกาย การเป็นนักกีฬา
  - 1.7 Status - ค่านิยมในการเป็นผู้นำ การมีอำนาจเหนือคนอื่น
  - 1.8 Honesty - ค่านิยมในการกระทำความดี ซื่อสัตย์ ไม่คดโกง
  - 1.9 Religiousness - ค่านิยมในการเชื่อปฏิบัติตามหลักศาสนา
  - 1.10 Self - Control - ค่านิยมในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ต่อสิ่งชั่วร้ายภายนอก
  - 1.11 Creativity - ค่านิยมในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ
  - 1.12 Independence - ค่านิยมในการรักอิสระ ไม่ถือจารีต กฎเกณฑ์ของสังคม
2. ค่านิยมในวิถีปฏิบัติของคนไทย
  - 2.1 การเป็นตัวของตัวเอง เน้นความอยู่รอดของตน โดยไม่คำนึงว่าจะมีผลต่อส่วนรวมหรือไม่
  - 2.2 ความซื่อสัตย์ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
  - 2.3 การรักษาน้ำใจในสังคม การรักษาความสัมพันธ์ในสังคม

ค่านิยมมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เพราะค่านิยมเป็นตัวนำ เป็นเครื่องชี้แนะแนวทางให้บุคคลเลือกประพฤติปฏิบัติ หรือเลือกอุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง (ลมบุญณ์ ศาลยาชีวิน, 2526 : 332) ตามแนวความคิดและประสบการณ์ที่ตนเห็นว่าถูกต้อง ควรค่าแก่การเลือกปฏิบัติ ค่านิยมจึงมีหน้าที่และความสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เพราะเป็นบรรทัดฐานของพฤติกรรมของคน เป็นแบบแผนสำหรับการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ เป็นแรงจูงใจหรือผลักดันของบุคคล และทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมมิให้บุคคลประพฤติผิดนอกระเบียบของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2530 : 8)

5.2 คำนิยมกับการประกอบวิชาชีพ

5.2.1 คำนิยมวิชาชีพ

ค่านิยมวิชาชีพ ประกอบด้วยค่านิยมต่อไปนี้

(Fraenkel อ้างถึงใน นาดยา บิลันธนานนท์, 2529 : 499)

1. อุดมการณ์ประจำวิชาชีพของตน
2. วินัยประจำวิชาชีพของตน
3. มารยาทประจำวิชาชีพของตน
4. พระราชบัญญัติเฉพาะวิชาชีพของตน

ค่านิยมวิชาชีพพยาบาล (Professional value in nursing) คือ ความเชื่อ การกระทำ หรือสิ่งที่พยาบาลผู้ประกอบวิชาชีพยึดถือ ยอมรับ หรือให้ความสำคัญ นำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงาน (ศรีประภา ปิยะศิริศิลป์, 2539: 55) ซึ่งพยาบาลได้รับการอบรม และถ่ายทอดจากการเรียนวิชาชีพพยาบาล และจากการสังเกตในการปฏิบัติกรพยาบาลและซึมซับค่านิยมวิชาชีพเป็นค่านิยมบุคคล (ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2540 : 19)

นิภา คิดประเสริฐ (2527: 24) เสนอไว้ว่า ค่านิยมวิชาชีพของพยาบาล ควรประกอบด้วย

1. พยาบาลต้องยอมรับในความเป็นวิชาชีพของตนเอง โดยการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับวิชาชีพการพยาบาล ไปสู่ความเป็นวิชาชีพที่สมบูรณ์ โดย
  - 1.1 ยึดมั่นในจริยธรรมของวิชาชีพ
  - 1.2 ยอมรับในความเป็นอิสระของวิชาชีพ
  - 1.3 ประกอบวิชาชีพโดยให้ความรู้ของวิชาชีพและรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานสูงสุดในการให้การพยาบาลอันพึงทำได้ในความเป็นจริงของแต่ละสถานการณ์
  - 1.4 ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้อันเป็นแก่นของวิชาชีพ
  - 1.5 ยอมรับว่า การเข้าสู่วิชาชีพ ควรเป็นการศึกษาวิทยาการเฉพาะด้านในระดับ

การศึกษาระดับสูง

2. พยาบาลต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของวิชาชีพ และมีการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

สมาคมวิทยาลัยพยาบาลแห่งสหรัฐอเมริกา (AACN, 1986) ได้ระบุค่านิยมที่สำคัญสำหรับพยาบาลไว้ 7 ด้าน คือ

1. ความเสียสละหรือการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (Altruism)
2. ความเท่าเทียมกัน (Equality)
3. ความงาม (Esthetics)
4. การยึดถือความจริง (Truth)

5. ความอิสระ (Freedom)
6. การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity)
7. ความยุติธรรม (Justice)

จำนงค์ อังคนาวินิจฉัย (2538) ได้ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมในสังคมไทยและค่านิยมในวิชาชีพพยาบาล และสรุปว่าค่านิยมวิชาชีพพยาบาลประกอบด้วยค่านิยม 8 ด้าน คือ การเคารพสิทธิมนุษยชน ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความอุทิศตน ความเสียสละ ความเอื้ออาทร ความมีระเบียบ ความเมตตากรุณา

ศรีประภาปิยะศิริศิลป์ (2539) ได้วิเคราะห์จรรยาบรรณวิชาชีพของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อความที่สะท้อนค่านิยมวิชาชีพของพยาบาลไทย เป็นมาตรฐานที่คาดหวัง และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้แนวทางจากค่านิยมวิชาชีพที่จำนงค์ อังคนาวินิจฉัย (2538) ได้สรุปไว้ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสรุปไว้ว่าค่านิยมวิชาชีพพยาบาล ประกอบด้วย ค่านิยม 4 ด้าน คือ การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต การศรัทธาต่อการดำรงอยู่ของชีวิต การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และการมีสุนทรียภาพ

5.2.2 การประกอบวิชาชีพบนพื้นฐานของค่านิยม

ด้วยเหตุที่ค่านิยมมีความสำคัญและเป็นสิ่งเฉพาะบุคคล กลุ่ม หรือในสังคมนั้น ๆ วิชาชีพการพยาบาล ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่น และให้การดูแลแก่ผู้ป่วยอย่างไม่เลือกเพศ ชาติ วรรณะ ชนชั้น หรือ ศาสนา จึงควรทำความเข้าใจในค่านิยมของบุคคล หรือสังคมนั้น ๆ ที่ตนปฏิบัติงานเอาไว้ ซึ่ง Fry (1996) เสนอว่า ในการปฏิบัติกิจการพยาบาลพยาบาลควรเข้าใจค่านิยม 3 ลักษณะ คือ

1. ค่านิยมส่วนบุคคล (Personal Values) เป็นความเชื่อและเจตคติที่บุคคลยึดถือเป็นความเชื่อและพื้นฐานในการแสดงพฤติกรรม แต่ละบุคคลจะมีการจัดลำดับค่านิยมตามความสำคัญที่มีต่อตนเอง ระบบของค่านิยมของแต่ละบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากการอบรมเลี้ยงดู ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง วัฒนธรรม การศึกษา และประสบการณ์ชีวิต

2. ค่านิยมทางวัฒนธรรม (Cultural Values) เป็นค่านิยมที่ปลูกฝังอยู่ในวัฒนธรรม หรือกลุ่มคนแต่ละแห่ง มีอิทธิพลต่อความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพ ความเจ็บป่วย เช่น การดูแลสุขภาพในวัฒนธรรมตะวันตกจะแตกต่างกับวัฒนธรรมตะวันออก การพยาบาลเป็นการปฏิบัติเพื่อให้การดูแลซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบวัฒนธรรมที่แตกต่างกันหลายวัฒนธรรม ดังนั้นจึงต้องพิจารณาค่านิยมของผู้รับบริการด้วยว่าเกี่ยวข้องกับพยาบาลที่จะให้อย่างไร โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีชีวิตและความตาย ชีวิตหลังการตาย ซึ่งแต่ละศาสนาแต่ละวัฒนธรรมแตกต่างกัน

พยาบาลควรทำความเข้าใจและยอมรับค่านิยมเหล่านั้นเพื่อนำมาพิจารณาให้การดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ค่านิยมวิชาชีพ (Professional Values) ค่านิยมนี้เห็นได้ชัดเจนจากจรรยาบรรณที่ผู้ประกอบการวิชาชีพยึดถือ สำหรับจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลของไทยนั้น กำหนดโดยสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์วิชาชีพที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และมาตรฐานของวิชาชีพให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมมากที่สุด ซึ่งถือเป็นสิ่งที่พยาบาลไทยควรยึดถือปฏิบัติ (ละออ หุตางกูร , 2536 : 360 -363)

ในงานวิจัยผู้วิจัยจึงเลือกค่านิยมวิชาชีพตามจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาลที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมในนักศึกษาพยาบาล เนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนค่านิยมวิชาชีพของพยาบาลไทย เป็นมาตรฐานที่คาดหวังและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ค่านิยมวิชาชีพนี้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ศรีประภาปิยะศิริศิลป์ (2539) ได้ศึกษาไว้ โดยค่านิยมวิชาชีพที่ใช้เป็นแนวคิดและเนื้อหาในการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพในครั้งนี้ คือ

1. การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต หมายถึง การรับรู้และเข้าใจว่าชีวิตทุกชีวิตมีคุณค่าเท่าเทียมกัน จึงปฏิบัติต่อผู้รับบริการโดยเท่าเทียมกัน ตามสิทธิพื้นฐานที่ควรจะได้รับ
2. การศรัทธาต่อการดำรงอยู่ของชีวิต หมายถึง ความเชื่อว่าทุกชีวิตมีความสามารถและความต้องการต่อสู้เพื่อการมีชีวิตอยู่ ถึงแม้จะทนทุกข์ทรมานเพียงใด พยาบาลจึงมีความเมตตากรุณา เห็นใจ เอื้ออาทร และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
3. การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ หมายถึง การเห็นความสำคัญและการยอมรับในความแตกต่างของบุคคล แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ
  - 3.1 การเคารพศักดิ์ศรีของตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง เคารพตนเอง พึ่งพาตนเอง มีความใฝ่รู้ มีศักยภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้
  - 3.2 การเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลมีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น รับฟังผู้อื่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยใช้ความรู้ และรับผิดชอบในผลที่ตนปฏิบัติต่อผู้อื่น
4. การมีสุนทรียภาพ หมายถึง การมีจิตสำนึกในเรื่องคุณค่า ความดี ความงาม และความมีศิลปะ จึงกระทำการต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพ มีมาตรฐานและอยากให้ผลงานดี มีความสุขกับการทำงาน และมีกิริยาละเมียดละไม

5.3 แนวคิดทฤษฎีการปลูกฝังค่านิยม

ค่านิยมมีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมและระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นมิใช่จะเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย แต่จะมีลักษณะยืดหยุ่นของดาวอยู่ในระยะเวลาหนึ่ง จะยาวนานเพียงใดขึ้นกับบุคลิกภาพ และเหตุการณ์แวดล้อมที่บุคคลประสบอยู่ การพัฒนาเป็นการเสริมสร้างความเจริญหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นแก่บุคคล โดยไม่ใช้วิธีการบังคับหรือการวางเงื่อนไขจากภายนอก (พนัส หันนาคินทร์ , 2526 : 78) ซึ่งเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง และมีเวลาพอที่จะพัฒนาขึ้นเป็นคุณสมบัติของตนเอง

พนัส หันนาคินทร์ (2526 : 126) แบ่งขั้นตอนการปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ค่านิยมหรือจริยธรรมนั้น
2. ให้ความรู้ถึงองค์ประกอบและวิธีการปฏิบัติตัว ให้เป็นไปตามจริยธรรมนั้น ๆ
3. ให้มีการปฏิบัติตามค่านิยม หรือจริยธรรมนั้น ๆ

หน่วยศึกษานิเทศน์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529: 6) แบ่งขั้นตอนเพื่อการปลูกฝังค่านิยมจริยธรรมไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นให้ความรู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์และพฤติกรรมใดบ้างที่เป็นพฤติกรรมของค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังเสริม
2. ขั้นให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความกระจำตนเองในค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังเสริม
3. ขั้นควบคุมตนเอง ให้มีพฤติกรรมทางค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังเสริม โดยตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ เงื่อนไขและบันทึกผลการปฏิบัติ

จากขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น นักการศึกษาได้เสนอรูปแบบการพัฒนาค่านิยมไว้ ดังต่อไปนี้ (ชัยพร วิชาทฤษ และธีระพร อูรรโณ , 2525 : 24 -35)

1. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจำค่านิยม (Values Clarification) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจำในความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมของตนเอง

Raths, Harmin and Simon (1966: 28-30) ได้กำหนดเกณฑ์ที่จะพัฒนาค่านิยมของบุคคล โดยแนวทางการกระจำค่านิยม ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

การเลือกค่านิยม (Choosing) ขั้นนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อย คือ

1. การเลือกโดยอิสระเสรี ขั้นนี้บุคคลจะเลือกค่านิยมอิสระจากความจริงที่ตน

ประสบ และเหตุผลที่ตนเห็นว่าถูกต้อง

2. มีทางเลือกหลาย ๆ ทาง เปิดโอกาสให้ได้มีทางเลือกมากกว่า 1 ทางเลือก
3. ให้โอกาสคิด ไตร่ตรอง พิจารณาผลของทางเลือกแต่ละทาง โดยตัดสินใจจากความสำคัญและความพึงพอใจ

การเห็นคุณค่าในค่านิยม (Prizing) ชั้นนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ

4. ยอมรับและพอใจที่ได้เลือกค่านิยมนั้น
5. เต็มใจที่จะยืนยันการตัดสินใจเลือกค่านิยมของตนอย่างเปิดเผย

การปฏิบัติตามค่านิยม (Acting) ชั้นนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ

6. การกระทำหรือปฏิบัติตามที่ตนตัดสินใจเลือก
7. การกระทำหรือปฏิบัติพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นนิสัย

เกณฑ์ 3 ประการแรก จัดเป็นประเภทของการเลือกค่านิยม ขึ้นกับความสามารถทางปัญญาของแต่ละบุคคล เกณฑ์ 2 ประการต่อมาเป็นการเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้เลือก ถือเป็นความสามารถทางจิตใจ อารมณ์และความรู้สึกของบุคคล เกณฑ์ 2 ประการสุดท้าย การปฏิบัติต่อสิ่งที่ได้เลือกและการเห็นคุณค่าจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมภายนอกของบุคคล จะเห็นว่าค่านิยมจะพัฒนามาจากความสัมพันธ์ระหว่างปัญญา จิตใจและการกระทำของมนุษย์ หากทั้ง 3 กระบวนการผสมผสานและมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีก็เชื่อว่ค่านิยมนั้นจะมีส่วนในการพัฒนาศักยภาพของการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

2. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล (Moral reasoning) อาศัยทฤษฎีการให้เหตุผลทางจริยธรรม พัฒนาผู้เรียนให้มีกฎเกณฑ์การตัดสินใจผิด ด้วยเหตุผลในระดับสูง ซึ่งมีขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 เสนอเรื่องราวที่มีความยากแก่การตัดสินใจผิด

ขั้นที่ 2 แยกผู้เรียนที่มีความคิดเห็นต่างกัน ในประเด็นที่บุคคลในเรื่องควรกระทำหรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดและแบ่งกลุ่มย่อยที่ประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความคิดเห็นต่างกัน

ขั้นที่ 3 อภิปรายกลุ่มย่อย เพื่อให้ได้ข้อสรุปพร้อมเหตุผลของกลุ่มว่าบุคคลในเรื่องควรกระทำหรือไม่กระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นประเด็นอภิปราย

ขั้นที่ 4 รายงานผลต่อชั้นเรียน และอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปทั้งหมด

ขั้นที่ 5 สรุปเหตุผลของทั้งสองฝ่ายที่คิดว่า ควรทำและไม่ควรทำ

3. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) อาศัยการปรับพฤติกรรมที่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษ หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็จัดเงื่อนไขนั้นให้กับผู้เรียน อาจทำได้ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และ/หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
2. กำหนดผลที่ผู้ปลูกฝัง สามารถทำให้เกิดกับผู้กระทำได้ ควรเน้นผลทางบวกมากที่สุด
3. นำพฤติกรรมข้อ 1 และ 2 มาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เรียกว่า เงื่อนไขการเสริมแรง ให้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้รับแรงเสริม และให้พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ได้รับแรงเสริม
4. ให้และระงับแรงเสริมตามเงื่อนไข ข้อ 3 ติดตามสังเกตพฤติกรรม
5. ประเมินผลและปรับปรุงเงื่อนไข

4. การปลูกฝังจริยธรรมและการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning-) อาศัยตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น และอีกส่วนเกิดจากคำบอกเล่าและการได้รับข่าวสาร ดังนั้นหลักสำคัญของทฤษฎีนี้ คือ การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ผู้เรียน อาจกระทำดังนี้

1. จัดเงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษให้แก่ผู้เรียน
2. จัดอภิปรายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรม และความน่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนาของพฤติกรรมนั้น ๆ
3. จัดให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับ ข้อ 2
4. สร้างเงื่อนไขให้มีการนิยมนอกของผู้กระทำดี และขณะเดียวกันประณามผู้กระทำไม่ดี เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และจากตัวอย่างที่ได้รับแรงเสริมจากบุคคลต่างๆ

5.4 วิธีการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพในนักศึกษาพยาบาล

การปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพให้กับนักศึกษาพยาบาลนั้น พบว่าปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทุกสถาบันมีการกล่าวถึงจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ หลักสูตรส่วนใหญ่มีการจัดวิชาเฉพาะด้านจริยธรรมโดยตรงในหมวดวิชาชีพพื้นฐาน ส่วนชั้นปีที่สอนจะแตกต่างกันไป ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึง 4 วิธีจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็นแบบบรรยาย อภิปรายร่วมกับการเน้นปัญหา ศึกษาด้วยตนเอง บทบาทสมมติ จัดนิทรรศการและสัมมนา ตามลำดับ (เขาวลักษณะ บรรจงปรุและคณะ , 2536) การจัดการศึกษาพยาบาลในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จึงได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ในปี พ.ศ. 2537 โดยยังคงเป็นเน้นชุมชนเหมือน ปี พ.ศ. 2528 แต่ได้เพิ่มประเด็นของสิ่งแวดล้อม จริยธรรมวิชาชีพ และให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ตระหนักในการศึกษาด้วยตนเอง (สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข, 2537) ในการศึกษาด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนจะไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิชาการต่าง ๆ นอกห้องเรียน เรียนรู้และรับรู้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล (ประภัสสร วงศ์วรรณ , 2531) แต่เป้าหมายของการสอนจริยธรรมนั้นจะเป็นในเรื่องของความเข้าใจค่านิยม พัฒนาการใช้เหตุผล การวิเคราะห์ ไตร่ตรองและตัดสินใจทางจริยธรรม ในขณะที่การศึกษาด้วยตนเองนั้น มีข้อจำกัด คือผู้เรียนจะขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพราะต้องหมกมุ่นกับการศึกษาของตน และวิธีการเรียนก็เป็นวิธีการเดี่ยว อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการเสริมสร้างจริยธรรม ที่ว่าต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา ศรัทธาเป็นสิ่งที่เราให้เกิดความสนใจและอยากมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

5.4.1 วิธีการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพโดยการทำให้ค่านิยมกระจ่าง (Value Clarification)

5.4.1.1 ความหมายของการทำให้ค่านิยมกระจ่าง

Shirley and Vera (1983: 13) การทำให้ค่านิยมกระจ่าง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสามารถเลือกค่านิยมโดยอาศัยความรู้สึก และการวิเคราะห์พฤติกรรมว่าจะเลือกแสดงพฤติกรรมอย่างไรเมื่ออยู่ในภาวะที่ต้องเลือก และช่วยในการกำหนดว่าการเลือกพฤติกรรมเช่นนั้นจะมีเหตุผลหรือไม่ หรือเป็นผลของการวางเงื่อนไขในครั้งก่อนๆ

Davis and Aroska (1991) ให้ความหมายของการทำให้ค่านิยมกระจ่าง ไว้ว่า คือ กระบวนการที่จะส่งเสริมให้บุคคลค้นพบเอกลักษณ์ค่านิยมของตนเอง ได้แก่ ความเชื่อ ความสวยงาม ความคิดที่มีค่า เป้าหมาย และพฤติกรรมของตน

5.4.1.2 ขั้นตอนของกระบวนการทำให้ค่านิยมกระจ่าง

มีนักการศึกษาเสนอขั้นตอนของกระบวนการทำให้ค่านิยมกระจ่าง ไว้ดังต่อไปนี้

(Raths, Harmin and Simon ,1966 ;นาตยา ปิลาสนานนท์,2530)

1. ขั้นทำความเข้าใจ ขั้นนี้จะเน้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เขากำลังศึกษา เข้าใจสาระและความคิดที่ปรากฏในสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ โดยการแสดงออกของพฤติกรรมเช่น

1.1 บอกชื่อเรื่อง หัวข้อ หรือประเด็นปัญหา

1.2 ระบุรายละเอียดหรือสาระในสื่อ นั้น เช่น ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร

1.3 แปลความหมายของสาระในสื่อ ด้วยการแสดงความคิดเห็น ตั้งข้อสังเกตตีความหมาย คาดคะเน หรือสรุป

- 1.4 อธิบายความหมายของคำหรือข้อความที่ปรากฏอยู่ในสื่ออื่น
- 1.5 ทำความกระจ่างในข้อความต่าง ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยการใช้ภาษาของผู้เรียน
2. ชั้นแสดงความสัมพันธ์ ในชั้นนี้จะเน้นความเข้าใจและการตีความข้อความ ความรู้ในลักษณะมโนคติ (Concept) โดยให้ผู้เรียนพยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความคิดที่ได้มาจากชั้นที่ 1 การแสดงออกของพฤติกรรม เช่น
  - 2.1 พิจารณาประเด็นสำคัญของเรื่อง โดยบอกมโนคติที่ได้จากเรื่องนั้น
  - 2.2 พิจารณาข้อมูล ความรู้ที่ผู้เรียนเห็นว่าสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา
  - 2.3 สรุป ทบทวนความเข้าใจที่ได้จากชั้นที่ 1 โดยให้สัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา
  - 2.4 กำหนดความหมายของคำหรือข้อความที่ปรากฏในเรื่องชิ้นใหม่
  - 2.5 ทำความกระจ่างในความหมายของข้อความที่เขียนชิ้นใหม่
  - 2.6 วิเคราะห์หรือวิจารณ์คำหรือข้อความที่เขียนชิ้นใหม่
3. ชั้นกำหนดคุณค่า ในชั้นนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้แสดงค่านิยมและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสถานการณ์ ปัญหา หรือวัตถุสิ่งของ ที่สามารถประเมินคุณค่าได้จากมโนคติที่ได้ศึกษาจากเรื่องนั้น
  - 3.1 แสดงความชอบหรือความพึงพอใจด้วยการจัดอันดับคุณภาพ หรือใช้ถ้อยคำที่แสดงลักษณะการประเมิน เช่น คำว่า ดีที่สุด ดี ดีกว่า เลวที่สุด เลว ไม่ถูกต้อง ถูกต้อง เป็นต้น
  - 3.2 พิจารณาผลที่เกิดจากสิ่งนั้น จากการตัดสินใจนั้น หรือจากการกระทำนั้น
  - 3.3 กำหนดเกณฑ์ประเมินที่จะจัดอันดับคุณภาพ หรือตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ
  - 3.4 ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรไม่ควรทำอะไร
  - 3.5 แสดงอารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัว เช่น กังวลใจ เกลียด กลัว มีความสุข เป็นต้น
4. ชั้นแสดงออก ชั้นนี้จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมาให้ผู้อื่นทราบตามค่านิยมภายในจิตใจ พฤติกรรมที่ผู้เรียนควรแสดงออก คือ
  - 4.1 แสดงความเข้าใจ ความคิดและมโนคติต่อเรื่องที่ผู้เรียนศึกษา
  - 4.2 นำความเข้าใจ ความคิดและมโนคติ จากที่ได้ศึกษามาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กันและกัน
  - 4.3 ตัดสินใจใช้เกณฑ์การพิจารณาการคาดคะเนผล การแสดงความพึงพอใจ และการแสดงความรู้สึกออกมาให้ผู้อื่นทราบ
  - 4.4 กำหนดค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วพิจารณาว่าผู้เรียนได้แสวงหาความรู้

ความคิด การกระทำ และการแลกเปลี่ยนความรู้สึกต่อกันมาใช้อย่างไร โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาต่างๆ เช่น การยึดมั่นในตนเอง การคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและลักษณะความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ เป็นต้น

5.4.1.3 คุณค่าของกระบวนการทำให้ค่านิยมกระจ่าง

เนื่องจากอารมณ์ ความรู้สึก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ กระบวนการทำให้ค่านิยมกระจ่าง ก็เป็นวิธีการที่ให้คุณค่าในการพัฒนาด้านจิตพิสัยได้มาก ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้ (นาตยา ปิสังขนานนท์, 2530 : 52 - 54)

1. การสื่อสาร การทำให้ค่านิยมกระจ่าง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสื่อความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและค่านิยมให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญกับความคิดและความเชื่อที่แตกต่างไปจากตน
2. ความเห็นอกเห็นใจ การทำให้ค่านิยมกระจ่าง ช่วยพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะการทำ ความเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นมีแตกต่างไปจากตน และการทำให้ค่านิยมกระจ่าง จะให้ผู้เรียนได้มีบทบาทที่จะพิจารณาคัดสินใจในสิ่งที่เขาชอบหรือเห็นด้วย ด้วยเหตุผลต่าง ๆ แล้วตัดสินใจ ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นกำลังเผชิญปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง และถ้าตนเองจะต้องเผชิญปัญหาเช่นนั้นบ้าง จะมีความรู้สึกอย่างไร
3. การแก้ปัญหา การทำให้ค่านิยมกระจ่าง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาที่เขาประสบอยู่ โดยในกิจกรรม ได้ฝึกประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ใกล้เคียงกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของคนเรา นอกจากนั้น ยังช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการค้นหาความรู้จากแหล่งต่างๆ การตรวจสอบและประเมินความรู้ที่จะนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วย
4. การเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย การทำให้ค่านิยมกระจ่าง ช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเองในการแสดงความคิดเห็นและพิจารณาคัดสินใจ เพราะแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความคิด และการกระทำ เป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผล เพื่อแสดงความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่เขาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย
5. การตัดสินใจ การทำให้ค่านิยมกระจ่าง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจ เมื่อต้องเผชิญกับการเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในหลายสิ่ง บุคคลย่อมต้องมีการตัดสินใจ และสิ่งที่เขาคัดสินใจจะสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของเขา ใน

กรณีเช่นนี้ เราต้องพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกแต่ละอย่าง แล้วเลือกแนวทางที่เราคิดว่าเหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์นั้น

6. ความเชื่อมั่นในตนเอง การทำให้ค่านิยมกระจ่าง ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความเชื่อมั่นในสิ่งที่เราได้ตัดสินใจด้วยเหตุผล และแสดงให้ผู้อื่นได้เห็นและเข้าใจต่อสิ่งที่ตนเองได้ยึดมั่นนั้น

5.4.1.4 วิธีการที่ใช้สอนในการทำให้ค่านิยมกระจ่าง

ในการที่จะสร้างการทำให้ค่านิยมกระจ่างให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้นมีวิธีการสอนและกิจกรรมที่สามารถใช้ในการสอนได้หลายวิธีด้วยกัน ดังนี้ (Raths, Harmin and Simon , 1966: 112 -162)

1. Value sheets เป็นเรื่องราว ข้อความ หรือคำถามที่กระตุ้นความคิดของผู้เรียน ที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่จะให้ผู้เรียนได้แสดงปฏิกิริยาด้วยการแสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมเหล่านั้น
2. Rank ordering เป็นเทคนิคการสอนโดยให้ผู้เรียนบอกความแตกต่างระหว่างตัวเลือกต่าง ๆ ตรวจสอบ และทำความเข้าใจในด้านความชอบว่า เขาชอบอะไร โดยเรียงลำดับจากสิ่งที่ง่ายไปสู่ยาก หรือไม่สำคัญไปถึงสิ่งที่สำคัญ
3. Value voting วิธีการนี้ผู้สอนจะเสนอสิ่งหรือประเด็น แล้วถามผู้เรียนถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่ได้นำเสนอไป ว่ามีความคิดเช่นใด ตามไปเรื่อยๆ จนหมดข้อคำถาม แล้วให้ผู้เรียนอภิปรายถึงเหตุผลในการเลือกสิ่งนั้น ๆ
4. Value continuum เป็นการถามผู้เรียนเพื่อให้เห็นว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อปัญหาหรือเรื่องนั้นในระดับใด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย แล้วให้อภิปรายเหตุผล
5. Thought sheets เป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนบันทึกพฤติกรรมที่เป็นค่านิยมของตน โดยผู้สอนจะอธิบายความหมายของคำว่าค่านิยมให้ผู้เรียนเข้าใจก่อน แล้วให้ผู้เรียนบันทึกส่งตามความรู้สึกของตน
6. Weekly reaction sheets เป็นการให้ผู้เรียนสำรวจค่านิยมของตนเองในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อจะได้พิจารณาเกี่ยวกับการใช้เวลา การคิดและการทำในสิ่งที่เกิดประโยชน์
7. Open- ended questions เป็นการถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ตอบหรือแสดงออกตามความรู้สึก แล้วจึงใช้คำถามต่อเนื่องในการถามเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อไป
8. Coded student papers เป็นการตรวจบันทึก หรือรายงานที่ผู้เรียนได้แสดงออกถึงค่านิยมของตนไว้ โดยหากพบว่ามีความไม่เหมาะสมกับความถูกต้อง ดังาม ก็จะทำเครื่องหมายไว้ให้ผู้เรียนได้พิจารณาถึงสิ่งนั้นอีกครั้ง แต่วิธีการนี้ไม่เหมาะสมที่จะใช้ทุกครั้ง และจะไม่ใช้กับงานทุกชิ้นที่ผู้เรียนทำ

9. Time diary เป็นการให้ผู้เรียนบันทึกติดต่อกันหลาย ๆ วัน แล้วให้อ่านทบทวนในสิ่งที่ตนเองเขียน พร้อมทั้งสรุปว่าได้อะไรจากการอ่านบันทึกของตนเองบ้าง
10. Things I love to do เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่า เราต้องการอะไร โดยตัวอย่างกิจกรรม ให้เขียนสิ่งที่ต้องการ 10 อย่าง และลงวันที่ในสิ่งได้ทำไปแล้วในครั้งล่าสุด จากนั้นให้ผู้เรียนเลือกทำแค่ 3 - 5 สิ่งในสิ่งที่เขาอยากทำจริง หรือสิ่งที่จำเป็นต่อเขา พร้อมแสดงเหตุผล
11. Role playing ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ ที่ได้เตรียมไว้ให้กลุ่มเพื่อนชม และใช้คำถามกระตุ้นให้คิด วิเคราะห์ในสิ่งที่เพื่อนได้แสดง จากนั้นเปิดโอกาสให้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปข้อคิดเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป
12. The public interview ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่อยากเล่าเรื่องของตนเองออกมาเล่าให้เพื่อนฟัง โดยในการเล่านั้นผู้เล่าบอกแค่เรื่องที่ต้องการจะเล่าและเพื่อนจะใช้คำถามต้อไปเอง วิธีนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงค่านิยม ความภูมิใจ สิ่งที่สนใจ หรือปัญหาของตน และจะทำให้ผู้สอนสามารถรู้จักและเข้าใจผู้เรียนได้ลึกซึ้งกว่าเดิม

โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกหลักการและแนวคิดของการทำให้ค่านิยมกระจ่างมาปรับใช้ ดังนี้

1. ขั้นทำความเข้าใจในสถานการณ์ ผู้สอนเสนอสถานการณ์ ประเด็นปัญหา ที่เกี่ยวกับค่านิยมวิชาชีพ และการปฏิบัติพฤติกรรมศรัทธาธรรมของนักศึกษาพยาบาล จากนั้นให้เวลาผู้เรียนทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่จัดเตรียมให้
2. ขั้นอภิปราย ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงความรู้สึก ความคิด ค่านิยมของตน และเสนอแนวทางการเลือกปฏิบัติของตนต่อกลุ่มย่อย พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนที่อาจเหมือนหรือต่างจากตน
3. ขั้นสรุปและแนวทางการนำไปใช้ ผู้สอนรวมกลุ่มผู้เรียนและให้ตัวแทนผู้เรียนในแต่ละกลุ่มย่อยเสนอแนวทางเลือกปฏิบัติ ความคิดเห็น ที่ได้อภิปรายในกลุ่มย่อย ต่อเพื่อนกลุ่มใหญ่ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความคิดเห็นแตกต่าง สามารถที่จะซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปการเรียนรู้ในครั้งนี้ จากนั้นผู้สอนทำการสรุปประเด็นการเรียนรู้อีกครั้ง

เทคนิคและวิธีการสอนที่เลือกใช้ คือ

1. Value sheets โดยนำเรื่องราว หรือคำถามที่กระตุ้นความคิดของผู้เรียน ที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่จะให้ผู้เรียนได้แสดงปฏิกิริยาด้วยการแสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมเหล่านั้น

2. Value voting โดยเสนอสิ่งหรือประเด็น แล้วตามผู้เรียนถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่ได้นำเสนอไป ว่ามีความคิดเช่นใด แล้วให้ผู้เรียนอภิปรายถึงเหตุผลในการเลือกสิ่งนั้น

3. Open-ended questions เป็นการถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ตอบหรือแสดงออกตามความรู้สึก แล้วจึงใช้คำถามต่อเนื่องในการถามเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นต่อไป

4. Role playing ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ ที่ได้เตรียมไว้ให้เพื่อนชม และใช้คำถามกระตุ้นให้คิด วิเคราะห์ในสิ่งที่เพื่อนได้แสดง และเปิดโอกาสให้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปข้อคิดเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

5.4.2 วิธีการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพโดยการสอนโดยใช้วรรณกรรม

การสอนโดยใช้วรรณกรรม เป็นวิธีการสอนโดยผสมผสานด้านศิลปะและวรรณกรรมเข้าไป ในหลักสูตรพยาบาล Stowe and Igo (1996) ได้เสนอการสอนในรูปแบบนี้ขึ้น ได้แก่ การเรียนการสอนโดยให้อ่านนิยาย เรื่องสั้น โคลงกลอน ชมละคร และการแสดง การเรียนการสอนในลักษณะนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาหาวิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ การตัดสินใจแบบใหม่ และช่วยให้เกิดความเมตตา กรุณา รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจตนเอง บุคคลอื่น และโลกดีขึ้น เป็นเครื่องช่วยกล่อมเกลานิรันดร์ใจคอ รวมทั้งความประพฤติเพราะได้แบบอย่างที่ดีในการสร้างค่านิยมและจริยธรรม (พนัส หันมาคินทร์, 2526: 137) สิ่งเหล่านี้จะทำให้ นักศึกษามีความสุข ยินดี และผ่อนคลาย อีกทั้งวิธีการเรียนการสอนแบบนี้เป็นวิธีที่ทำให้มีความน่าสนใจขึ้น อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนที่ต่างจากรูปแบบเดิมในอดีตที่จำเพาะ สุจริตกุล (2525) กล่าวว่า การที่ผู้สอนไม่รู้จักประยุกต์ความรู้ให้เข้ากับสภาพสังคม ไม่รู้จักยกตัวอย่างให้เห็นจริง เนื้อหาการสอนซ้ำซากไม่มีมีการปรับปรุงก็จะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย ไม่สนใจ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า การนำวิธีการสอนแบบนี้จะสร้างความน่าสนใจและสามารถส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในนักศึกษาพยาบาลได้

ในการสอนโดยใช้วรรณกรรมนั้นผู้สอนควรมีความรู้และเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

เกณฑ์ในการเลือกหนังสือ

1. เรื่องจากหนังสือ ต้องไม่สั้นหรือยาวเกินไป มีความซับซ้อนและสัมพันธ์กับเรื่องที่จะสอน รวมทั้งเป็นสถานการณ์ที่ใช้ในปัจจุบัน
2. คำนึงถึงราคาและความเป็นไปได้ที่จะจัดซื้อ ความยาวของเรื่องและการใช้เวลาอ่าน ต้องไม่ใช่งานที่หนักเกินไป
3. ความต้องการของนักศึกษา ผู้สอนต้องให้ข้อมูลแก่นักศึกษาในการเตรียม เช่น เกี่ยวกับแนวคิดของเรื่อง แนวคิดที่จะทำให้นักศึกษาเข้าใจ เพื่อให้เกิดความสนใจและสนุกสนาน

4. ลักษณะของผู้สอน ผู้สอนต้องคุ้นเคยกับหนังสือ มีเวลาเตรียมตัว มีลักษณะยืดหยุ่น มีการตั้งคำถามระหว่างอภิปราย

ลักษณะของหนังสือ

นวนิยาย (Novels) จะช่วยให้ผู้สอนอธิบายแนวคิด ประเด็นปัญหา ส่วนเนื้อหาที่จะได้รับ ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ผู้สอนจะให้อ่าน การเลือกเรื่องให้นักศึกษาอ่านจะทำให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิด ทฤษฎีที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียน เช่น นวนิยาย เรื่อง Watership Down จะทำให้เข้าใจความเป็นผู้นำและการจัดการ หรือนวนิยายเรื่อง The Prodigal Daughter และ Dearest Amanda จะทำให้เข้าใจผู้หญิง อำนาจและความเป็นผู้นำของผู้หญิง

ละคร การแสดง (Plays) เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จะช่วยให้ผู้สอนอธิบาย ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดกับมนุษย์ นักศึกษาสามารถเรียนรู้จากตัวละคร เช่น จากละคร เรื่อง Children of Lasser Good เป็นเรื่องของเด็กหูหนวกและผู้หญิงที่ตระหนักถึงความพิการและการให้ความช่วยเหลือ นักศึกษาจะได้เรียนรู้ว่า คนพิการเขาคิดอย่างไร สังคมคิดและทำอย่างไรต่อผู้พิการ

เรื่องสั้น (Short Stories) เช่นเดียวกับนวนิยาย คือนักศึกษาได้เกิดแนวคิด เช่นจากเรื่อง Curious George Goes to the Hospital จะช่วยให้เข้าใจแนวคิดที่เกี่ยวกับเด็กที่อยู่ในโรงพยาบาล เด็กป่วย การพยาบาลเด็กป่วย เข้าใจเรื่องภาวะใกล้ตายและความตาย หรือเรื่อง Melville's Bartle by the Scrivener เป็นเรื่องที่ตระหนักถึงความโศกเศร้า ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจปัญหาทางจิตใจ

โคลงกลอน (Poetry) จะทำให้นักศึกษาแสดงอารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการ การได้ศึกษาโคลงกลอนจะทำให้นักศึกษาเข้าใจค่านิยมของตนเอง ถ้าเป็นโคลงกลอนเกี่ยวกับวิชาชีพจะทำให้ส่งผ่านประสบการณ์ ค่านิยมของการพยาบาลไปสู่ผู้อ่าน

จากแนวคิดในการสอนด้วยวรรณกรรมดังกล่าว มีข้อมูลจากประเทศออสเตรเลีย (Reuters, 1996) พบว่า มหาวิทยาลัยกรีฟิธในควีนสแลนด์ ได้สอนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 โดยอ่านนิยายเรื่อง Wuthering Heights ของเอมมีลี บรอนเต และเรื่อง An Angel at My table ของเจนเนต เฟรม เพื่อช่วยให้เข้าใจความโศกเศร้าของการสูญเสีย รวมทั้งความทรนัใจของผู้คนดีขึ้น และใช้โคลงกลอนรวมทั้งเพลง ช่วยขัดเกลาจิตใจของนักศึกษา ให้รู้สึกมีเมตตายิ่งขึ้น เหตุผลที่มหาวิทยาลัยนี้ใช้วิธีการสอนดังกล่าว เพราะว่า จากผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยพบว่าพยาบาลมีทักษะด้านเทคนิคอยู่ระดับยอดเยี่ยม แต่ความสามารถในการช่วยเยียวยาจิตใจผู้ป่วยที่มีความสำคัญเท่ากับด้านเทคนิคยังด้อยอยู่

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสอนโดยใช้วรรณกรรม มาปรับใช้ในวิธีการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพ ดังนี้

1. ชั้นศึกษาวรรณกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมที่ผู้สอนจัดไว้ให้ คือ อ่านหนังสือหรือเรื่องราว ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับค่านิยมวิชาชีพที่ต้องการปลูกฝัง และทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ เหตุผลการแสดงออกหรือกระทำพฤติกรรมของบุคคลในเรื่อง
2. ชั้นอภิปราย ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงความรู้สึก ความคิด ค่านิยมของตน ต่อการกระทำของบุคคลในเรื่อง และเสนอแนวทางการเลือกปฏิบัติของตนต่อกลุ่มย่อย หากต้องเผชิญต่อสถานการณ์เช่นนั้น พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนที่อาจเหมือนหรือต่างจากตนและหาแนวทางเลือกปฏิบัติที่เหมาะสม
3. ชั้นสรุปและแนวทางการนำไปใช้ ผู้สอนรวมกลุ่มผู้เรียนและให้ตัวแทนผู้เรียนในแต่ละกลุ่มย่อยเสนอแนวทางการเลือกปฏิบัติ ความคิดเห็น ที่ได้อภิปรายในกลุ่มย่อย ต่อเพื่อนกลุ่มใหญ่ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความคิดเห็นแตกต่าง สามารถที่จะซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ จากนั้นผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญและแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในสถานการณ์

การปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพโดยวิธีการทำให้ค่านิยมกระจ่างและการสอนโดยใช้วรรณกรรมนั้น เป็นการสอนและพัฒนาค่านิยมวิชาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาลโดยตรง ที่นำเอาเรื่องราวที่เกิดขึ้นใกล้ตัวหรือในชีวิตประจำวันของนักศึกษา มาเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนกับบุคคลอื่น ในรูปแบบของการพูดคุยกันในการอภิปรายกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การเลือกแนวทางปฏิบัติและประยุกต์ใช้ที่เหมาะสม ไม่มุ่งเน้นในเรื่องราวเนื้อหาวิชาหรือทฤษฎีโดยตรง เหมือนในรายวิชาจริยธรรมทั่วไป ที่จะทำให้ผู้เรียนต้องติดก้นวลกับเนื้อหา และไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเนื่องจากกลัวการตัดสินถูก - ผิด หากความคิดเห็นของตนไม่ตรงตามเนื้อหาที่ได้กล่าวไว้ในรายวิชานั้น ๆ อีกทั้งการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพในการสอนโดยใช้วรรณกรรมนั้น ๆ เป็นการนำรูปแบบใหม่ ๆ ของบทเรียนทางจริยธรรมที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงให้สอดคล้องหรือนำไปสู่พฤติกรรมจริยธรรมที่ต้องการ ซึ่งสร้างความน่าสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ต่างจากการสอนแบบเก่าที่มีอยู่เดิม และกระบวนการในการเรียนการสอนนั้นจะทำให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกการกระทำ หรือการแสดงออกของตนอย่างเหมาะสม และมีเหตุผล อันเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง อันจะทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ และเต็มใจในการปฏิบัติพฤติกรรมจริยธรรมของตนว่าเป็นการปฏิบัติที่เกิดจากทางเลือกของตน มิใช่จากการบังคับของผู้หนึ่งผู้ใด หรือกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมและพฤติกรรมจริยธรรม

จากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

อาภา ยังประดิษฐ์ (2529) ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรม แนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมและศักยภาพพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพที่มีต่อผู้รับบริการ ผู้ร่วมวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพอื่นและตนเอง โดยทำการศึกษาในพยาบาลวิชาชีพ 406 คน ที่ปฏิบัติงานพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐในเขตกรุงเทพฯ ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมจริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่างรายงานว่าทำบ่อยที่สุด และแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรม ได้แก่ ปฏิบัติต่อผู้ป่วยหรือญาติด้วยท่าทีที่นุ่มนวลและเต็มใจ และให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยในการปฏิบัติตนเพื่อให้หายจากโรคหรือไม่ให้เจ็บป่วยรุนแรงขึ้น ในแง่ต่อวิชาชีพ ได้แก่ การปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับพัฒนาการด้านวิชาการและเทคโนโลยี ในแง่ต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ได้แก่ การดูแล แนะนำ หรือให้คำปรึกษาอย่างเต็มใจแก่นักศึกษาพยาบาลและผู้ร่วมงานในการปฏิบัติการพยาบาล ในแง่ตนเอง คือ ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน

สุพร ทวงวราพันธ์ (2533) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การเรียนรู้ทางการพยาบาลกับพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก จำนวน 383 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์การเรียนรู้ทางการพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล นักศึกษาพยาบาลที่ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีประสบการณ์การเรียนรู้ทางการพยาบาลและพฤติกรรมจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ยกเว้น พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ความอดทน ความเมตตากรุณา ที่ไม่พบความแตกต่างกัน

ชุมศรี ชำนาญบุตร (2536) ศึกษาระดับพฤติกรรมเชิง จริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 ของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ตามจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาลของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย และเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิง จริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่าง 570 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับที่สูง ยกเว้นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาลต่อผู้ร่วมวิชาชีพ และผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง

สุวลักษณ์ ตั้งประดิษฐ์และคณะ (2536) ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 1, 2 และ 4 และนักศึกษาหลักสูตรการพยาบาลและผดุงครรภ์ ชั้นปีที่ 1 และ 2 จำนวน 1,606 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสถานการณ์พฤติกรรมจริยธรรม 9 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้ง 2 หลักสูตร มีพฤติกรรม จริยธรรมสูงกว่าชั้นปีอื่นทุกด้าน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับพึงประสงค์และพึงประสงค์ปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาแต่ละชั้นปี พบว่า นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ในแต่ละชั้นปี มีพฤติกรรมจริยธรรมแตกต่างกันในด้านความสุภาพอ่อนโยน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเมตตา กรุณา ความร่วมมือสามัคคี และนักศึกษาหลักสูตรการพยาบาลและผดุงครรภ์ ชั้นปีที่ 1 และ 2 มีพฤติกรรมจริยธรรมแตกต่างกันในทุกด้าน ยกเว้นด้านความสุภาพอ่อนโยน และการเคารพในความเป็นมนุษย์

เพ็ญพรรณ พัทธ์สังคราม (2538) ศึกษาสถานการณ์เชิงจริยธรรมและความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช จำแนกตามระดับการศึกษา ประสพการณ์การดูแลผู้ป่วยจิตเวช เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยจิตเวช เจตคติต่อผู้ป่วยจิตเวช และคะแนนเฉลี่ยสะสม ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์เชิงจริยธรรมที่เป็นปัญหาและพบมากที่สุดในการปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คือ การเคารพสิทธิผู้ป่วย ค่าเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชอยู่ในระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชที่มีระดับการศึกษาต่างกัน และคะแนนเฉลี่ยสะสมต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชจำแนกตามประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยจิตเวช เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยจิตเวช เจตคติต่อผู้ป่วยจิตเวช ไม่แตกต่างกัน

กาญจนา ปัญญานนท์วาท (2539) ศึกษาผลการใช้กรณีศึกษาในการสอนทางคลินิกที่มีต่อความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลสูติศาสตร์ของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลองประกอบด้วยแผนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 4 กรณี เป็นรูปแบบวีดิทัศน์ 2 กรณี และรูปแบบการเขียน 2 กรณี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบวัดความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยวัดความตั้งใจ 7 ด้าน คือ การแสดงท่าทีต่อผู้รับบริการ การบอกความจริง การรักษาความลับ การคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ การเคารพสิทธิ

ส่วนบุคคล ความเสมอภาค บทบาทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย ผลการวิจัยพบว่า ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลสูติศาสตร์ของนักศึกษาพยาบาลหลังการสอบโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนได้รับการสอน และความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลสูติศาสตร์ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ

อัญชลี โมกขาว (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เจตคติต่อวิชาชีพ และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของรัฐ กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 450 คน ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลวิชาชีพมีเจตคติต่อวิชาชีพทางบวกน้อย มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและมีความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลทางบวกปานกลาง ระดับการศึกษาและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพพออย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ระดับการศึกษาและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสามารถทำนายความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพได้ร้อยละ 7.25 ($R^2 = .0725$)

ศรีประภา ปิยะศิริศิลป์ (2539) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมวิชาชีพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2539 จากสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศจำนวน 391 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความสามารถในการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลและแบบวัดค่านิยมวิชาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรวมทุกชั้นตอน และชั้นตอนการรวบรวมข้อมูล การวินิจฉัยปัญหา การประเมินผล เกินร้อยละ 50 ยกเว้นการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล ต่ำกว่า ร้อยละ 50 ค่านิยมทางวิชาชีพและคะแนนเฉลี่ยสะสมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับความสามารถในการตัดสินใจของนักศึกษา นักศึกษาที่มีค่านิยมวิชาชีพสูงมีค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการตัดสินใจชั้นวินิจฉัยปัญหา การพิจารณาทางเลือกในการตัดสินใจ การตัดสินใจปฏิบัติและรวมทุกชั้นตอนสูงกว่านักศึกษาที่มีค่านิยมวิชาชีพระดับปานกลางและต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับดีมากมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการตัดสินใจในชั้นตอนการวินิจฉัยปัญหา การพิจารณาทางเลือกในการตัดสินใจ การ

ตัดสินใจปฏิบัติ การประเมินผลและรวมทุกชั้นตอนสูงกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับดีและพอใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จินตนา รังชา (2540) ศึกษาสถานการณ์เชิงจริยธรรมในการปฏิบัติกรพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก และความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนัก เจตคติต่อผู้ป่วยหนักและค่าเฉลี่ยสะสมกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลประจำการ จำนวน 12 คน นักศึกษาพยาบาลจำนวน 364 คน ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์เชิงจริยธรรมที่เป็นปัญหาและพบมากที่สุดในการปฏิบัติกรพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก คือ ปัญหาที่เกี่ยวกับการคำนึงคุณภาพและมาตรฐานการพยาบาล ค่าเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติกรพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักอยู่ในระดับต่ำ เจตคติต่อผู้ป่วยหนักและค่าเฉลี่ยสะสมไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนักมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เจตคติต่อการดูแลผู้ป่วยหนักสามารถพยากรณ์ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลในการปฏิบัติกรพยาบาลในหน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนักอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ร้อยละ 12.34 ($R^2 = .1234$)

Devries and Ajzen (1971 cited in Fishbein and Ajzen, 1980) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจทุจริตในการสอบและพฤติกรรมทุจริตในการสอบ พบว่า ความตั้งใจทุจริตในการสอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมทุจริตในการสอบ โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.819 ความตั้งใจทุจริตในการสอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมลอกข้อสอบจากผู้อื่น โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.818 ความตั้งใจทุจริตในการสอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมทำให้ผู้อื่นลอกข้อสอบ โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.566

Ketefian (1981) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมจริยธรรมในพยาบาลระดับปฏิบัติการ 71 คน พยาบาลวิชาชีพ 43 คน และพยาบาลระดับประกาศนียบัตรหรือระดับต้น 86 คน โดยใช้แบบทดสอบDIT ของเรลท์ วัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และสร้างแบบวัดJAND (Judgement About Nursing Decision) วัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์ทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม กับการรับรู้ของพยาบาลในพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เป็นจริงว่า มีความสำคัญทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมระหว่างพยาบาลวิชาชีพกับพยาบาลระดับต้น อย่างมีนัยสำคัญ

Frisch (1987) ศึกษาเรื่องรูปแบบการสอนจริยธรรมและการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักศึกษาพยาบาลโดยการวิเคราะห์ค่านิยม สอนนักศึกษาด้านการปฏิบัติกรพยาบาล ได้แบ่งนัก

ศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ DIT (Defining Issue Test) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนการให้เหตุผลเชิง จริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองแสดงความรู้สึกในทางบวกต่อการสอนวิธีนี้ นักศึกษาร้อยละ 75 เสนอว่า การสอนวิธีนี้กระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดเกี่ยวกับประเด็นเชิงจริยธรรม

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำให้ค่านิยมกระจ่างและการสอนโดยใช้วรรณกรรม

สำนักงานข้าราชการครู (2530) ได้ทำวิจัยในโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการ โดยการสร้างชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการ ที่นำเทคนิคสำคัญ 3 ประการ มาใช้ คือ กระบวนการทำให้ค่านิยมกระจ่าง กระบวนการปรับพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ศึกษาผลการเปลี่ยนแปลง เจตคติและพฤติกรรม การมีวินัย 6 ด้าน เครื่องมือที่ใช้ประเมินผล แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับความรู้สึกชื่นชมและความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมการมีวินัยทั้ง 6 ด้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด และกรมสามัญศึกษา จำนวน 2,028 คน ใช้เวลาดำเนินการ 6 เดือน ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังดำเนินการใช้ชุดปฏิบัติการแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติด้านความชื่นชมพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัยจากระดับ 2 คือ ชื่นชมน้อย เป็น ระดับ 4 คือ ชื่นชมมากที่สุด ส่วนความชื่นชมการมีวินัยด้านอื่นไม่เปลี่ยนแปลง ยังคงที่ระดับ 3 และ 4 ส่วนเจตคติด้านความมุ่งมั่น พบว่า มีเจตคติอยู่ในระดับ 4 เช่นเดิม ยกเว้นพฤติกรรมตรงต่อเวลา และทางด้านพฤติกรรมการมีวินัย พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของพฤติกรรมการมีวินัยสูงขึ้นอย่างชัดเจนในทุกเรื่อง

กนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ (2534) ศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล สภาการศึกษาไทยที่กำลังเรียนวิชาพัฒนาการพยาบาลและหลักการกาชาด จำนวน 78 คน โดยเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีเดิมกับวิธีการทำให้ค่านิยมกระจ่าง โดยใช้สถานการณ์ปัญหาที่ครูตั้งขึ้นมากกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนคิดตามคำถามที่ครูกำหนด แล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยการอภิปรายกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ในห้องเรียน หลังจากนั้นครูสรุปผลการอภิปราย ใช้เวลาในการสอนเท่ากัน คือ จำนวน 5 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า การสอนทั้ง 2 วิธี ไม่ทำให้ผู้เรียนมีค่านิยมทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าอาจเกิดจากความแตกต่างของลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ผู้วิจัยไม่อาจควบคุมผู้สอนให้ปฏิบัติตามแผนการสอนได้ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามวิธีการสอนแบบทำให้ค่านิยมกระจ่างทำให้นักศึกษาเกิดความตื่นตัวมากขึ้น

ศรีเกียรติ อนันตสวัสดิ์ (2540) ได้ศึกษาพัฒนารูปแบบการบูรณาการการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรม โดยเปรียบเทียบความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรม แบบสังเกตพฤติกรรม และการบันทึกพฤติกรรม และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม วิธีการสอนที่ใช้ คือ การกระจำคำนิยาม การสืบสอบทางจริยธรรม การประชุมปรึกษาทางคลินิกและการเล่นอกรณศึกษา ซึ่งบูรณาการสอนทุกวิธีในการเรียนวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช 1 ในการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมภายหลังสอนภาคทฤษฎีของนักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมภายหลังสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาทั้งสองก่อนการสอนและหลังการสอนภาคทฤษฎีไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่คะแนนเฉลี่ยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมก่อนสอนภาคปฏิบัติและหลังสอนภาคปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 ส่วนกลุ่มควบคุมความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนพฤติกรรมจริยธรรม พบว่า นักศึกษาทั้งสองกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม นักศึกษาทั้งสอง มีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมดีกว่ากลุ่มควบคุม

William et al. (1978) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของนักศึกษาพยาบาลระดับบัณฑิตศึกษา โดยศึกษาปัจจัยด้านอายุ ประสบการณ์การศึกษา การเลือกวิชาหลัก เป้าหมายทางวิชาชีพและบุคลิกภาพว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยม และเปรียบเทียบค่านิยมของนักศึกษาตั้งแต่แรกเข้าและเมื่อจบปี 1 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดค่านิยมระหว่างบุคคล และค่านิยมส่วนบุคคลของกอร์ตัน ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมของนักศึกษาเมื่อเรียนจบชั้นปี 1 ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุนการยอมรับนับถือ ความมีอิสระสูงกว่าเมื่อแรกเข้า ค่านิยมการปฏิบัติตามผู้อื่น ค่านิยมเรื่องความร่วมมือ เมื่อแรกเข้าสูงกว่าเมื่อจบปี 1 นักศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนมีค่านิยมด้านการยอมรับนับถือ การทำงานมีระบบและการควบคุมค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติกรพยาบาล นักศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติกรพยาบาล มีค่านิยมด้านการตัดสินใจเร็ว การสร้างสรรคสิ่งใหม่ การมีอิสระสูงกว่านักศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการสอน ปัจจัยด้านอายุและการเลือกวิชาหลักไม่ส่งผลต่อค่านิยม

MC Kenzie (1980) ศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรที่จะช่วยกระตุ้นเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิง

จริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยนำวิธีการทำค่านิยมให้กระจ่างมาใช้ ร่วมกับการอภิปราย ปัญหาจริยธรรม สอนในหลักสูตรภาษาอังกฤษ ใช้เวลาสอน 16 สัปดาห์ แบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 15 คน ได้รับวิธีสอนโดยการทำค่านิยมให้กระจ่างร่วมกับการอภิปรายปัญหา จริยธรรม กลุ่มทดลองอีกกลุ่ม 16 คน ได้รับการสอนโดยการอภิปรายปัญหาทางจริยธรรมอย่าง เดียว และกลุ่มควบคุม 15 คน ไม่ได้รับการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม DIT วัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในภาพรวมและเฉพาะที่เป็นหลักการ และแบบวัดอัตมโนทัศน์ ที่วัด ทุกด้านและเฉพาะด้านจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยการทำให้ค่านิยม กระจ่างร่วมกับการอภิปรายปัญหาจริยธรรม มีพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในภาพรวม ($p < .05$) ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเฉพาะที่เป็นหลักการ อัตมโนทัศน์ทุกด้าน และเฉพาะ ด้านจริยธรรม ไม่พบการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 กลุ่ม

Eddy, Elfrink, Weis และ Schank (1994) ศึกษาความแตกต่างในการรับรู้ค่านิยมวิชา ชีพระหว่างนักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 กับอาจารย์พยาบาล โดยแยกวิเคราะห์หรือออกเป็นนักศึกษาปีที่ 4 ในสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน นักศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชา เทววิทยา ปรัชญา หรือ จริยศาสตร์ กับนักศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ได้เรียน ตลอดจนตัวแปรที่มีผลต่อความผันแปรของคะแนนค่า นิยมวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรปริญญาตรีและอาจารย์พยาบาลของรัฐ บาล 10 แห่ง เอกชน 16 แห่ง แบบสอบถามที่นำมาใช้จากการศึกษาของ Eddy (1989) ชื่อ The professional nursing behavior instrument (PNB) มีพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญจากค่านิยม 7 ประการซึ่งกำหนดโดยสมาคมวิทยาลัยพยาบาลแห่งสหรัฐอเมริกา (AACN, 1986) คือ ความ เสียสละ ความเท่าเทียมกัน ความงาม ความจริง ความมีอิสระ การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ และความยุติธรรมโดยครอบคลุมทั้ง 3 บทบาท คือ ในฐานะผู้ดูแล ผู้ให้ความร่วมมือกับผู้ อื่น และสมาชิกของวิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์ให้ความสำคัญกับค่านิยมความเท่าเทียม กัน ความมีอิสระ การเคารพในศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ สูงกว่านักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักศึกษาให้ความสำคัญในเรื่องค่านิยมความงามสูงกว่าอาจารย์ สถาบันการศึกษาไม่มีผลต่อค่า นิยมเชิงวิชาชีพ นักศึกษาที่เรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ไม่ได้มีคะแนนสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ ได้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปร อายุ เพศ ศาสนา และประสบการณ์ทางคลินิกของนัก ศึกษาไม่มีผลต่อค่านิยมวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ แต่อาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่าให้ ความสำคัญกับค่านิยมสูงกว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับผลของการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพที่มีต่อ ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งค่านิยมวิชาชีพเป็นส่วนสำคัญใน การเสริมสร้าง จริยธรรมในวิชาชีพ และนักศึกษาพยาบาลจะได้ยึดถือเป็นแนวทางในการประกอบ วิชาชีพ โดยเลือกศึกษาค่านิยมวิชาชีพตามจรรยาบรรณของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ซึ่ง

เป็นองค์วิชาชีพที่มีจุดมุ่งหมายที่จะดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และมาตรฐานแห่งวิชาชีพ ที่ศรีประภา ปิยะศิริศิลป์ (2539) ได้ศึกษาและสรุปไว้ว่า ค่านิยมวิชาชีพพยาบาล ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต การศรัทธาต่อการดำรงอยู่ของชีวิต การเคารพศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ และการมีสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นความเชื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดของวิชาชีพพยาบาลที่ ให้คุณค่าและความสำคัญต่อสิ่งเหล่านี้ รวมทั้งเป็นพื้นฐานของการประกอบวิชาชีพ อีกทั้งจากการ ทบทวนวรรณกรรม พบว่าสภาพพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับที่ไม่พึง ประสงค์ จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาด้านจริยธรรมอีกมาก จึงมีความเหมาะสมที่จะปลูกฝัง ค่านิยมเหล่านี้ให้บังเกิดขึ้นในนักศึกษาพยาบาล เพื่อเป็นการเตรียมนักศึกษาพยาบาลสู่บทบาท พยาบาลวิชาชีพที่ดีต่อไป และในการจัดการเรียนการสอนทางด้านจริยธรรมนั้น วัตถุประสงค์ สำคัญคือทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ เห็นคุณค่าของจริยธรรมแห่งวิชาชีพ มีความรู้สึก ขาบซึ่ง ไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย หรือรู้สึกว่าถูกบังคับ ตระหนักถึงความสำคัญ และยอมรับไป ปฏิบัติจนเป็นนิสัย การที่จะทำให้ผู้เรียน เห็นคุณค่า ขาบซึ่ง ตระหนักถึงความสำคัญ และยอมรับ ไปปฏิบัติจนเป็นนิสัยได้นั้น ผู้สอนต้องปรับปรุงวิธีการสอน ใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่ย่วยุให้ เกิดความคิดเป็นเหตุเป็นผล ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุผลไตร่ตรองในการตัดสินใจ หรือเลือกการแสดงออกที่เหมาะสมตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ผู้สอนต้องจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เช่นจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง จากตัวอย่างที่พบ สถานการณ์ต่าง ๆ หรือเรื่องราวที่สร้างความสนใจ มีคตินสอนใจที่ดี มาใช้เป็น บทเรียนทางจริยธรรม สอดคล้องกับวิธีการปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพโดยการทำให้ค่านิยมกระจ่าง เนื่องจากวิธีการนี้ เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในค่านิยมของตนเอง เข้าใจค่านิยมของ บุคคลอื่น และในขั้นตอนของกระบวนการทำให้ค่านิยมกระจ่างนั้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ หาเหตุผล ทำความเข้าใจ และรับรู้ต่อสภาพเหตุการณ์รอบตัวก่อนตัดสินใจ เกิดการ พัฒนาค่านิยมของตนเอง และสำหรับการสอนโดยใช้วรรณกรรมนั้น จะทำให้ผู้เรียนได้เห็นตัว อย่างที่เกิดขึ้นชัดเจน ในรูปแบบที่น่าสนใจ อันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ขาบซึ่ง ต่อตัวอย่าง บทเรียนทางจริยธรรม มีการคิด วิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจค่านิยมของตนเอง และผู้อื่น และมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกของตน อันสะท้อนถึงการเข้าใจตน เองและบุคคลอื่นได้ดียิ่งขึ้น เพื่อที่จะนำมาพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมในนักศึกษาพยาบาลให้ดี ยิ่งขึ้นไป โดยในการที่จะติดตามผลการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลนั้น ผู้ วิจัยเลือกศึกษาจากการวัดความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล เพราะ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า พฤติกรรมจริยธรรมนั้นสามารถทำนายได้จากความตั้งใจกระทำ พฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำพฤติกรรมจริยธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

